

ଚୈତ୍ରବାନ

ଅନୁସୃଜନ : ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ଚୈତ୍ରଗାନ

ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ଚୈତ୍ରଗାନ

ଅନୁସୃଜନ

ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ପ୍ରକାଶକ :

ଲେଖକ କର୍ମଶାଳା

ଉମରକୋଟ ୭୬୪୦୭୩

ଜିଲ୍ଲା ନବରଙ୍ଗପୁର

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ

ବସୁର ସଂକ୍ରାନ୍ତି

ଏପ୍ରିଲ, ୧୯୯୭

© ଶ୍ରୀମତୀ ଅନୀତା ମିଶ୍ର

ଉମରକୋଟ-୭୬୪୦୭୩

ଜିଲ୍ଲା ନବରଙ୍ଗପୁର

ମୁଦ୍ରଣ

ଶ୍ରୀ କଟକୃଷ୍ଣ ବେହେରା

ଲିଥିକାର, ଝାଞ୍ଜିଝମଙ୍ଗଳା, କଟକ-୯

ମୂଲ୍ୟ ସାଦା କୋଡ଼ଏ ଟଙ୍କା

CHAITRAGAN—by Subash Chandra Mishra,
Published by Lekhak Karmasala, Umarkote, Dist.
Nabarangapur-764073, (1996 Edition) Price Rupees
Twenty only.

ଅବତର କୋରସୁଟ ଜିହ୍ୱାର ଗୀତକୁଡ଼ିଆ ଓ
ଗୀତକୁଡ଼ିଆଣୀଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପିତ ଯେଉଁମାନେ
ଆଦିବାସୀ ଲୋକସଂସ୍କୃତିର ଏକ ଏକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ପ୍ରତିଭା
ତଥା ଜୀବନ ଗାଥାର ଗୁରୁଣି ଏବଂ ପ୍ରଗତି ନାମରେ
ତ୍ରମ ଅବଲୁପ୍ତ ମାନ ଆଦିବାସୀ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନର
ଧାରକ, ବାହକ ଭାବେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବହୁ ସମ୍ମାନର
ଅଧିକାରୀ ।

—ପ୍ରବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ସୂଚୀ

ବିଷୟ	ପୃଷ୍ଠା
ପୂର୍ବାବସ୍ଥା	୧
ଚୈତ୍ରଗାନ	୧୦

ପୂର୍ବାଭାଷ

ଚୈତନ୍ୟ ଲେଖିବା ମୂଳରେ ଯେଉଁ ପ୍ରେରଣାଟି ମୋତେ ବିଶେଷ ଉଦ୍ବୁଦ୍ଧ କରୁଛି, ତାହା ହେଲା ଅବିଭକ୍ତ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ଆଦିବାସୀ ଲୋକକବିଙ୍କ ଦେହ ଓ ଦାହ, ପ୍ରକୃତକୁ ନେଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ଗାଢ଼ ସ୍ୱାଦ ଅନବଦ୍ୟ ଚକ୍ର ପରବ ଗୀତ ।

କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ମୂଳମଣି ଯେଉଁମାନେ କେଉଁ ଅଞ୍ଚଳରୁ ଏଠି ଅଛନ୍ତି ଜଣାନାହିଁ, ଯେଉଁମାନେ ସାମୁଦ୍ରିକ ଯୁଗ ଯନ୍ତ୍ରଣାର ଦାବ ଦହନରୁ ଏବସୁବା ମୁକ୍ତ, ଫୁଲୁ ସଂହାରତ ହୋଇନାହାନ୍ତି, ସହସ୍ର ମଧ୍ୟବିତ୍ତ ଶିକ୍ଷିତର କାଲ୍ପନିକ ଜୀବନଯନ୍ତ୍ରଣା ହା ହୁଡ଼ାମୟ ଜର୍ଜର ପ୍ରାଣର ବିଶୋଭିତ କମ୍ପନକୁ ନେଇ କବିତାକୁ ଦେଖିନାହାନ୍ତି କେବେ, ରହୁଯାଇଛନ୍ତି ସେଇ ପାହାଡ଼ ବୋଲି, ସବୁଜ ବଣ, ମାଲ ଅଞ୍ଚଳର ବାୟୁ ଫୁଲ ବାୟୁକୁ ନିଜର ମଣି ସହସ୍ର ହୋଇନାହାନ୍ତି ବୋଲି ବସୁଯାଇଛନ୍ତି, ପାଠ ପଢ଼ିନାହାନ୍ତି ବୋଲି ଭୁଲି ନାହାନ୍ତି ନିଜର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଜୀବନଧାରାକୁ । ଗୁଡ଼ିନାହାନ୍ତି ନିଜର ଧରକୁ । ଏବେ ବି ମାଟିରେ ପାଦ ଅଛି ବୋଲି ମାଟିଗବରେ ହଜିପାରୁଛନ୍ତି ଅନ୍ତର୍ମନ ଯାଏ । ମାଟି ହିଁ ଶେଷ ସତ୍ତା ଓ ଜୀବନ ବିଷାଦର ଉତ୍ତର ନୁହେଁ; ବରଂ ଗୀତମୟ ଛନ୍ଦ ବୋଲି ଜାଣିଛନ୍ତି ବୋଲି ତ ଏମାନେ ଗାଇପାରୁଛନ୍ତି କଥାଫୁଲ ବାସନ୍ତନର ଗୀତ ନିଜସ୍ୱ ଶୈଳୀରେ ଆଉ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚୁଛନ୍ତି ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପାଠକଙ୍କ ପ୍ରେମପରି ମଧୁ ମନ୍ଦିର ହୋଇ ।

ଏମାନେ ଜାଣିଛନ୍ତି, ଦେହ ଯେତେବେଳେ ଅଛି ଦାହ ରହୁବ । ଏଶୁ ରସମୟ ଗୀତ ଗାଇ, ଭାବରେ ମଜ୍ଜି, ଯମର ତାଳ ପହଞ୍ଚିଯାଏ, ମଣାଣିରେ ହାଡ଼ ପଡ଼ିଯାଏ, ଏହି ନନ୍ଦର ଦେହ ଯେତେଦିନ ଅଛି ସେତେଦିନ ଦିନ ପାଇଁ ଅନ୍ତତଃ କେବଳ ଗାଇବାର ମନଟିକୁ ନେଇ ବଞ୍ଚିଲେ ଜୀବନ ସାର୍ଥକ ହେବ । ଏହି ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ଛାଣୁଣୁ, ଅନନ୍ୟ, ଦୁର୍ଲ୍ଲଭ । ପାର୍ଥିବ ଜଗତର ଅଭାବବୋଧ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନରେ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ରଖେନାହିଁ । ଏମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୀତ ହିଁ ଜୀବନ ।

ଏଶୁ ଚକ୍ର ପରବ ଗୀତ ଗାଇଲବେଳେ ନିମ୍ନ ଜୀବନଦର୍ଶନକୁ ନେଇ ଗୀତ ଗାଏ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣି, ପ୍ରେମିକ ପୁରୁଷର ରତି ନିବେଦନକୁ ଶୁଣି ସେ ପ୍ରକାଶିଯାଏ ନିମ୍ନ ଜାଗତିକ ସଞ୍ଚାର କଥାକୁ ଛନ୍ଦରେ

ନାନା ଜାତି ଫୁଲେ ବସେ ଭ୍ରମର
 ଶୁଣି ପୁରୁଷର ମାୟା ସଂସାର
 ଯମର କାକୁଡ଼ି ବାଡ଼ି
 ଯମର କାକୁଡ଼ି ଯମ ଦେନିଗଲେ
 ମଣିଷେ ପଡ଼ିବ ହାଡ଼ି ।
 ଏ କଥା ଜାଣଇ ମୁହିଁ
 ଲୋକନିନ୍ଦା କଥା କେସନେ କରିବା
 ମଞ୍ଚପୁରେ ଗୀତହୋଇ ।
 (ଚଇତ ପରବ ଗୀତ ନବରଞ୍ଜୟର ଅଞ୍ଚଳ)

କେବଳ ଗୀତରେ ରସର ପୁଟ ଦେଇ, ଶୃଙ୍ଗାର ଚେତନାରେ ନିଜକୁ ବୁଢ଼ାଇ
 କଣ୍ଠରେ ଗୀତ, ପାଦରେ ନାଚ ଆଇ ଜୀବନ ଯିବାର ମୂଳ ଇଚ୍ଛାଟିକୁ ଏମାନେ
 ଏମିତି ଗାଇଥାନ୍ତି :

ରସରେ ରସିକା
 ଭବରେ ଭବିକା
 ଏ ରସରେ ରସ ନାହିଁ
 ଚଇତ ପରବ ଡାଲମୁଲା ଗୀତ
 ଜୀବନ ଯାଉ ଗାଇ ଗାଇ ।
 (ଚଇତ ପରବ ଗୀତ)

ମଣିଷର ଚେତନାର ଉତ୍ତରଣ କେତେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନହେଲେ, ଚନ୍ଦ୍ରା କେତେ
 ପୋଖିତ ନହେଲେ ସେ ଗାଇପାରବ ଏମିତି ଚରନ୍ତନ ଆନନ୍ଦ ଓ ପ୍ରାପ୍ତିର ଗୀତ,
 ଏହି କାରଣରୁ କୋରାପୁଟ ଲୋକଗୀତ ଚଇତ ପରବ ମଣିଷ ମନର ସରଳ
 ସତ୍ୟଟିକୁ ଉଦ୍‌ଘୋଷଣା କରି କହୁଛି ‘ମରଣ ଉଚ୍ଚ, ଗୀତ ହିଁ ସତ୍ୟ ।’

ଯେତେବେଳେ ଫସଲ ଅମଳ ସରିଯାଉଛି, ଖଲାରେ ଧାନଗଦା, ମୁଗ ବର,
 କୋଳଥ, ମାଣ୍ଡିଆ, କାନୁଲ, ମକା, ବାଜରା, ଘୁଆଁ, ସୋରିଷର ଉପସ୍ଥିତି, ଆଉ
 ବରଷା ପାଣିରେ ଭଜିବାର ରୁଚୁ ନାହିଁ, ଆସିଯାଇବ ଆମ୍ଭ ବଉଳରେ ଚଇତ,
 ଦୁର୍ଗତ ଚଢ଼େଇ କଣ୍ଠରେ ଚଇତ ତା ସହିତ ଆଦିବାସୀ ଜୀବନରେ ଆସିଯାଉଛି
 ପରବ, ମଣ୍ଡେଇ, ଯାତ୍ରା, ଜମିଯାଉଛି ନାଚ ଗୀତର ଆସର । ଜମା ହୋଇଯାଉଛି
 ବିରୁଦ୍ଧ ଗାଁରୁ ଆସି ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ ଓ ଗୀତକୁଡ଼ିଆଣିମାନେ । ଏମାନଙ୍କୁ ଦେରିଯାଉଛି
 ଗାଁର ଧାଙ୍ଗଡ଼ା, ଧାଙ୍ଗଡ଼ି, ପିଲପିଲି, ଡକରା, ଡକର (ବୁଢ଼ା, ବୁଢ଼ୀ) । ଅନୁରୋଧ
 କରୁଛନ୍ତି ଗାଇବାକୁ ଚଇତ ପରବ ଡାଲମୁଲା ଗୀତ ।

ଚଇତ ପରବ ଆସେ ଚଇତରେ । ଜୀବନରେ ଏବେ କର୍ମ ବ୍ୟସ୍ତତା ନାହିଁ ।
ବେଶ୍ୟାଯାହାର ସମସ୍ତ ଲାଭ । ପରବ ମନାକବାର ବେଳ । ଏଣୁ ଆସନ୍ତି ଗୀତ
କୁଡ଼ିଆଣିମାନେ ନିଜ ଗୀତର ପସରା ଧରି ରସମୟ ଯୌବନର ଗୀତ ଗାଇବାକୁ ।
ଜୀବନକୁ ନେଇ ଖେଳ ଖେଳୁଥିବା ଲୋକ କବିର କଣ୍ଠରେ ଫୁଟିଉଠେ ଏହି ଶବ୍ଦ

ଜାଣୁଲୁ ଏତେକୁ
ସିକୁଡ଼ୁରୁ ସେତେକୁ
କିଏ କେଲୁ ରୁବେକୁ,
ସୋଡ଼ିକେଲ ରୁବେନି
ମାୟାନ୍ତୁ ଦସିଡ଼ୁ
ଡଗରକୁ ସସିଡ଼ୁ । (ପରଜାଗୀତ ଲକ୍ଷ୍ମୀପୁର)

ମରଣ ପରି ଧ୍ରୁବ ତୁମେ
ଦୁହେଁ ସତ ମୋର କଲ୍‌ନାରେ
ମରଣର ଡର, ତୁମ ପ୍ରେମ
ଏଇ ବିଶ୍ୱାସରେ ନିତି ମୋର ଖେଳ
ଜୀବନ ତୁଲେ
ତେଣୁ ଜାଣେ ତୁମେ ଆସିବ
ମେଘ ବିଜୁଳୀରେ ମିଶିଥିବ
ତୁମ ବେଣୀ ।

(ଅନୁବାଦ : ୯ ଗୋପୀନାଥ ମହାନ୍ତି : ପରଜା)

ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣି ଆସିବ, ଗୀତ କୁଡ଼ିଆକୁ ଶୁଣାଇଦେବ ଚଇତ ପରବ
ଗୀତରେ ଜୀବନର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଓ ଆଲୁଅ ପକ୍ଷର କଥା, ରସ ବିଷର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ, ଶୁଣାଇ-
ଦବ ନୂଆ ଯତ୍ନବଳା ଦେହକୁ କେମିତି ଲଗେ ପ୍ରଥମ ପ୍ରେମର ଝୁର୍ଣ୍ଣ । ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ
ଗାଇବ ତରୁଣ ମନର ଗୋପନ କଥାମାନଙ୍କୁ, ଦେହ ଭେଗର ମୂଳ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟକୁ
କେତେ ସଙ୍କେତ ଦେଇ । ପ୍ରକୃତି ପାଲଟିଯିବ ଉଦ୍‌ଘାପକ । ସ୍ୱର ପାଲଟିଯିବ
ଉଦ୍‌ଘାପକ । ପ୍ରେମ ପାଲଟିଯିବ ଆଲମ୍ବନ । ଚଇତ ଦହନର ପ୍ରତୀକ ହେବ ।

କଥା ଛିଡ଼ିବ କିଏ ଜିତିବ, କିଏ ହାରିବ ଏହି ଗୀତର ମରମ କଥାକୁ ସଠିକ
ଭାବରେ ଗାଇ । ଯିଏ ହାରିବ ସିଏ ହୋଇଯିବ ବିନେତାର ସମ୍ପତ୍ତି । ଏହାହିଁ ବିଧି,
ପରମ୍ପରା । ଏଥିରେ ସମାଜ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବ ନାହିଁ; ବରଂ ସୀକୃତି ଦେବ । ଏହା
କୋରାପୁଟ ମାଲଦେଶର କଥା ।

ସଦି ସଞ୍ଚରୁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇ ଗଣ୍ଡର ହେବ । ଆକାଶରେ ଜହ୍ନ ଉଡ଼ିବ, ତାରା ଫୁଟିବେ । ଚଢ଼ାଏ ପବନରେ ଥରିବ କୁରେଇ ଫୁଲର ଗୁଡ଼ି । ପୁଅ ଗୁଣ୍ଠିବ ଝିଅକୁ, ଝିଅ ପୁଅକୁ । ପାଳ ନଆଁର ଢଳି ଢଳି ଆଲୁଅ ଗା ମୁଣ୍ଡରୁ ଦେଖୁଥିବ ପାଖ ମନ୍ତ୍ରଲ ଗନ୍ଧରୁ ଚୁପ୍‌ଟାପ୍ ଝଡ଼ିପଡ଼ୁଥିବା ମନ୍ତ୍ରଲ ଫୁଲକୁ । ଆରମ୍ଭ ହେବ “ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲବିରେ” ସ୍ବର ଲହରୀ ଡାକ୍ରଭାବେ ବା “ଏ ନନ୍ଦରେ...” ବୋଲୁ ଚଢ଼ତ ପରବ ଗୀତ ।

ପ୍ରଥମେ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ (ଗାୟକ) ପରୁରବ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣିକୁ ତା’ର ନା, ଗା ସମସ୍ତ ଠିକଣା । କଥା ବାଆଁରେଇଦେବ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣି । ଇଚ୍ଛାରେ କହୁଦେବ କ’ଣ ମିଳିବ ଏ ଉଚ୍ଛା କଥାରୁ । ଏହା ତ କେବଳ ବାହାନା, ଅସଲ କଥା ହେଉଛି ଗୀତ ଗାଇ ଜମା ହୋଇଥିବା ଲୋକଙ୍କ ମନରେ ଉଚ୍ଛାଟ ଭାବ ଭରିଦେବା, କହୁ-ଦେବା ଏହି ଦେହ, ଯଉବନ କଥା, ଭାବ ବିନୋଦର କଥା, ଏଣୁ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ ଗୀତ ଆରମ୍ଭ କରୁ, ଯଦି ସିଏ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣିକୁ ଗୀତରେ ହରାଇ, ନିଜ ଆୟତ୍ତକୁ ନେଇପାରବ ତାହେଲେ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣି ସମର୍ପିଦେବ ତା’ର ଦେହ ମନ ସବୁ, ଏହା ହିଁ ହେବ ଚରମ ପ୍ରାପ୍ତିର କ୍ଷଣ, ଆନନ୍ଦ ସଞ୍ଚରସିବ କେବେ ନ ମରିବାର ଭାବରେ ।

ତାପରେ ଉଭୟେ ଛାମୁ ଘେବ ଦେବାକୁ ଜୁହାର କରି ଗ୍ରାମଦେବତା ଓ ଗୃହ ଦେବତାକୁ ବିନୟର ସହୃଦ ବନ୍ଦନା କରି କଣ୍ଠରେ ବସି ପଦ କହୁଦେବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବେ ଯେମିତି ତାଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣିବା ଲୋକର ମନରେ ଭରିଦେବ ଉଜ୍ଜ୍ୱା ରଚିତ ଉନ୍ମାଦର ଭାବ, ଯେମିତି କି !

ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ

ହାଏ ବଲ୍ଲରେ.....
 ଭାନ୍ତି ଗାଓଁ ଦୁଦାର ମାଲୁଲି
 ବୁଦାର ମାଲୁଲି
 ସେଇ ବଡ଼ ସାନଦେବା...ଦେବା କିନା
 ଦେବା ନାମ ଧରି ଗୀତ ଗାଇବ
 ରକ୍ୟା କର ମୋର ଦେବା,

ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣି

ସିମିଲି ଫୁଲ ଯେ ଜୟ ଜୟତା
 ବଦଲି ଫୁଲ ସେରେଣ...ବାବୁଧନ
 ବଦଲି ଫୁଲ ସେରେତା
 ଆମର ଗା ମୁଣ୍ଡେ ଘରାନ୍ ଦେବତା
 ରକ୍ୟାକର ପିତାମାତା ।

ଆଲୋଚ୍ୟ ଗୀତରେ ଗୀତକୁତ୍ତା ଗାମଦେବତା ମାତଲିକ୍ତ ପ୍ରତାପ ଜଣାଇ, ଜାରଣ ସେ ହେଉଛନ୍ତି ଦୁଦାର ବା ଅନ୍ନଦାଣୀ, ଅଗର ପରରେ ଏହାକୁ ସମର୍ଥନ କରି ଗୀତ କୁତ୍ତାଆଣି ମଧ୍ୟ ଘରୁଦ ଅର୍ଥାତ୍ ଚୁହର କଣ୍ଠଦେବତା ବନ୍ଦନା କରି ଗୀତ ଗାଉଛନ୍ତି, ଏହା ବିଧି, ଶ୍ରୀଲେ ହୋଇ ହେବ ।

ଗୀତ କୁତ୍ତାଆଣି ପରସି ନବ ଗୀତ କୁତ୍ତାଆର ପଦ ଫାଇ, ଶବ୍ଦ ଯୋଡ଼ି ଗୀତ ଗାଇବାର ଦକ୍ଷତାକୁ, ତା'ର ଅନ୍ତଃସ୍ଵକୁ, ତା'ର ପ୍ରକୃତ ପ୍ରାଣତାକୁ, ପୁଣି ପରସି ନବ ସେ ତରୁଣ ମନର ଦେହ ଓ ଦାହର ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଵାଳକୁ କେମିତି ସଫଳଭାବେ ବ୍ୟକ୍ତ କରିପାରୁଛି ।

ଆରମ୍ଭ ହେବ ପ୍ରଶ୍ନ ଉତ୍ତର ମାଧ୍ୟମରେ ମନ ଘେନାଘେନିର କଥା, ମନ ଘଆ ନିଆର କଥା ସବୁ ଗୀତରେ ସୁର ତାଳ ଲଘୁ ସଞ୍ଚିତ ଆରମ୍ଭ ହେବ ଉଡ଼ି ପ୍ରତିଭା, ଥକା ପରିହାସ । ରାଜ ସରିସିବ ସତ; କିନ୍ତୁ ଛୁଡ଼ିବନି ଭବ ଓ ରହର ପ୍ରବାହ, ଏହା ଅବାରତ ଗୁଲିବ ଜପେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରାଜିତ ନେଲିଯାଏ ।

ଗୀତରେ ଆସିବ ମେଘ, ଆକାଶ, ବର୍ଷା, ବଢ଼େଫୁଲ, ଜାଲ, ମାଛ, ନଈ, ଜଙ୍ଗଲ, ବିଲ ହୁଡ଼ାରେ ଥିବା ଗାଈ, ଆଞ୍ଚୁର, ଭଲ୍ଲୁ, ମୟୂର, କୁକୁଡ଼ା, ଚିରି ପକ୍ଷୀ, ଡଙ୍ଗାର, ପାହାଡ଼, ଝୋଲପାଣି, ନଈ, ନାଳ, ବେଫା, ଧାନ ମାଣ୍ଡିଆ, ମକା, ବାଜରା, ଆସିବ ମହଲ ଫୁଲ, ଟୋଲ, କେନ୍ଦୁ, ତୁନ ଓ ଚର କୋଳ, ଆସିବ ବଣର ବାଉଁଶ, ଭୂରକା (ହେଟା ବାଘ), ସପ ଗୋଧୂ ପରି ବହୁ ସାଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ମନର ଭବ ପ୍ରକାଶିବାକୁ ।

ବୋଧହୁଏ ମଣିଷର ପ୍ରାଥମିକ ବୁଦ୍ଧି ସ୍ମରଣରେ ମଣିଷ ବିବେଚିତ; ଆଦମ ମଣିଷ ଯେଉଁ ଗୀତ ଗାଇଥିଲେ ତାହା ଥିଲା ପ୍ରକୃତକୁ ନେଇ ଏସୁ ଶବ୍ଦକୁ ଇଂରେଜ କବି ପି.ବି. ଶେଲ ତାଙ୍କ “A defence of Poetry”ରେ କହୁଛନ୍ତି ।

“In the infancy of society every author is necessarily poet, because language itself is a poetry; and to be a poet is to apprehend the true and the beautiful, in a word the good which exists in the relation, subsisting, first between existence and perception secondly between perception and expression.”

ଅତଃ “ମନୁଷ୍ୟର ଭାଷା ସ୍ଵଭାବତଃ ଉପମାତ୍ମକ । ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରାରମ୍ଭ କାଳରେ ଆଦମ ମନୁଷ୍ୟ ଉପମା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରକୃତିର ଅନୁକରଣ କରିବାକୁ ଯାଇ ଯେଉଁ ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରଣ ମନ୍ଦିରୀ ତାହା ସ୍ଵଳ୍ପ କାଳନାର ଏକ ଛବିର ପ୍ରତିରୂପ । (କବିତାରେ ପ୍ରତୀକ ବାଦର ପ୍ରୟୋଗ ଓ ପରିଣତ/ତଃ ପ୍ରାଣକୃଷ୍ଣ ଗିରି/ବିଜୟ ମାର୍ଚ୍ଚ ୧୩)

ଏହି ନିଜ ମନର ଅନ୍ତଃଜଗତକୁ ଉଦ୍ଘାସିତ କରିବା ପାଇଁ ଅତି ପ୍ରାକୃତିକ ଭାବେ ଆସିଯାଏ ଚଇତ ପରବ ଗୀତରେ ଅସୁମାସ୍ତ୍ର ପ୍ରତୀକ, ରୂପକଲ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ରଜ ନହୋଇ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଭାବେ । ପ୍ରୟାସ ଲେଡ଼ାନାହିଁ ଗୀତ ବରଦିବ କହୁରୁ ପାହାଡ଼ୀ ବରଣା ପରି ବନ୍ଧୁ ପା ଲେଡ଼ି ନିମ୍ନମତେ

ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ

ଏ ନନ୍ଦରେ...ଏ...ଏ...ଏ

ଶିଶୁ ପରବତେ

ଝାଲିଆ ମଜୁର

ଟେକ ଟେକାୟୁଲ

ତମର ଆମର

ପିରୁତ ନନ୍ଦ

ଦଇବ ଭେଟାୟୁଲ ।

(ଚଇତ ପରବ ଗୀତ ନବରଙ୍ଗପୁର)

(ଉକ୍ତ ମାଳ ପଦ୍ମତ ଶିଖରେ ଚିହ୍ନିତ ମୟୂର ଯେତେବେଳେ ପୁଞ୍ଜ ଟେକି ନାଚକଲୁ, ସେତେବେଳେ ତୋ ମୋ ମନରେ ପ୍ରୀତି ଭାବ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଦଇବ ଦଟସୁର କଲରେ ପ୍ରିୟତମା ତୁ ଜାଣିଛୁକ ?)

ଏହି ଲେଡ଼ିବା ପଦ, ଏହି ବନ୍ଧୁଗତ, ଏହି କେବେ ନ ମରବାର ଭାବ ଚଇତ ପରବ ଗୀତର ଆତ୍ମମା । ଏହି ଗୀତ ଆଦମ ମଣିଷ ମନର ଏକ କାବ୍ୟକ ପ୍ରକାଶ । ଏହାର ଆଞ୍ଚିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ବିଭବ ଲୋକଧର୍ମୀତାକୁ ନେଇ ରସ ସ୍ଥିର । ଏହି ଗୀତ ଗୁଡ଼ିକ କଥା କେତକାର ଗତ ସୁଗର ପରି ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନକାରୀ, ମଞ୍ଜୀ ଫୁଲ ପରି ଶୁଭ୍ର, କୋମଳ, ଲୁଚି ଚଢ଼େଇ ପରି ସଦା ଅସ୍ଥିର, ଲଲ ଫୁଟନ୍ତା ମହାର ପରି ଉଦ୍‌ଭେଦନା ପ୍ରବଣ, ମୁରୁଜ କଦଳୀର ପ୍ରତୀକକୁ ନେଇ ମୃଗମୟ ଗନ୍ଧ ଓ ଲଲ ଶିମୁଳୀକୁ ନେଇ ରଜସ୍ଵାତ ଗୀତ । ଦେହ ଯେହେତୁ ସତ୍ୟ ଏହି ଦେହର ଗୀତ ଚଇତ ପରବ ଗୀତର ପ୍ରାଣ ଆଉ ସବୁ ନଈ, ନାଲ, ଚିଙ୍ଗୁଡ଼ିମାଛ, ଲୁହନ ପୋକ, ଥୁଣ୍ଡା ବରଗଛ, ପାଣି ଘାଟ, ଶୁଆ ଓ ପାଚିଲ ଭଲିଆ ତାଳିଆଇ ଠାକୁରାଣୀ, ଭୈରବ ଦେବତା, ଶାଳଗଛ, ଶିଆଳୀର ଲୁଟା, ଧାନ ବିଲ ଘାସବସ୍ତ୍ର, ବରଷାର ଧାସ, ବେଙ୍ଗ ତାଳ ଏହି ଗୀତର ତମ, ମାଂସ, ରକ୍ତ ହାତ ।

ଚକତ ପରବ ଗୀତରେ ସିମ୍ବଲ (ପ୍ରତୀକ) ଓ ଚିହ୍ନକାର ବ୍ୟବହାର ଅତି ସ୍ବାଭାବିକ, ଚିହ୍ନାକଣା, ହାତପାଆନ୍ତା ଓ ଅତି ସାଧାରଣ କଥାକୁ ନେଇ ବସ୍ତୁତ ହୋଇଥାଏ । ପ୍ରକୃତ ସହୃଦ ମଣିଷ ମନର ସମ୍ପର୍କ ଏହି ଗୀତରେ ସହୁଲ, ବୋଧହୁଏ ଆଦବାସୀ ଜୀବନରେ ଲୋକଗୀତର ପାରମ୍ପରିକ ଭାବ ଭାଷା ଓ ଶୈଳୀକୁ ଅନୁଭବ କରି ବିଶିଷ୍ଟ ଲୋକସଂସ୍କୃତିବିତ୍ ଏମ୍. ଜି. ଆରଚେର, ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବିଶିଷ୍ଟ ଭାରତୀୟ ଆଦବାସୀ ଜୀବନ ଓ ସଂସ୍କୃତିର ବ୍ୟାଖ୍ୟାତା ଭେରିଅର ଓଁଲଡ଼ିନ୍‌ଜ୍ “ଫୋର୍ ସଙ୍ଗ୍ ଅଫ ଇଣ୍ଡିଗର୍ଡ୍” ପୁସ୍ତକର ମୁଦ୍ରବନ୍ଧରେ ଲେଖିଛନ୍ତି

This is only an extension into verse of the habits of ordinary life, for people actually do converse all day long in symbols. When a man has a daughter to marry, he tells his friends that he has kodan in his house, when he goes to ask a girl in marriage he says that he has come for a gourd to put his water or a flower to put in his hair. A boy does not ask his girl directly for her favour but begs her to give him some tobacco.

କୋରୁପୁଟ ଲୋକଗୀତ ଚକତ ପରବ ଗୀତ ପାଇଁ ଏହି ମତାମତ ଯଥେଷ୍ଟ ମୂଲ୍ୟ ରଖେ । ଚକତ ପରବ ଗୀତର ଶୈଳୀ ଚମତ୍କାର । ଏହାର ଫର୍ମ ବା ସ୍ବରୂପ ଗାୟକର ଇଚ୍ଛାମତେ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ବିଦର୍ଯ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ପରି ଏହାର ଫର୍ମ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆକାରକୁ ନେଇ ଗ୍ରହଣ ହୋଇନଥାଏ । କୋରୁପୁଟ ଜିଲ୍ଲାର ସ୍ଥାନ ଭେଦରେ ଏହା ଅଲଗା ଅଲଗା ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଗୀତ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଚକତ ପରବ ଗୀତର ଜଣେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଆଲୋଚକ, ସୁସାହିତ୍ୟିକ ରାମନାଥ ପଣ୍ଡା ଲେଖିଛନ୍ତି

“କଲମ ମୁନରେ ମୁଣ୍ଡ ପୁରେଇ, କଲନାର ମାୟାକାଲକୁ ଗଣେଇ, ସଞ୍ଚିତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିରେ ସରଗ ଭବନ ରଚିଲା ପରି ନୁହେଁ । ଛନ୍ଦ ନାହିଁ, ବନ୍ଦ ନାହିଁ, ବ୍ୟାକରଣ ନାହିଁ, ରୁଚ ଶବ୍ଦର ଆତ୍ମିକ ହାକୁଟି ନାହିଁ । ଯୁଆଡୁ ଜୀବନର ଶ୍ରୋତ ମଡେଇ ଭାବନା ଆସିଲା, ଗୁଲିଲା ଗୀତ । ଅକ୍ଷର ଗଣତି ନାହିଁ, ଧୂନ ମିଳିଗଲେ ହେଲା । ଉଚ୍ଚାରଣ ସୁଆଦ ଲାଗିଲେ ହେଲା ।”

(ଏକାଦଶ ଶ୍ରେଣୀ ଶିକ୍ଷା ପୁସ୍ତକ ୧୮/୧୯୫୫ ଡିସେମ୍ବର,
ଓଡ଼ିଆ ଗବେଷଣା ପରିଷଦ, କଟକ-୧୦ରେ ପ୍ରକାଶିତ)

କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳକୁ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ସତ୍ୟତା ଓ ଅନ୍ୟ ସାମ୍ପ୍ରତିକ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଫଳରେ, ତତ୍ତ୍ୱ ପରବ ଗୀତରେ କେତେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଲୁଣି । ଏହା ସହସ୍ରେକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ସ୍ଥଳଶାସିତ ଜନନାତି, ଜନନାତିଙ୍କ ଭାଷା ଶିକ୍ଷା ପ୍ରୟୋଗ କରୁଥିବା ଓଡ଼ିଆ (ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଗଡ଼ିଆ ବୋଲି କୁହାଯାଏ) ମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସଚେତନଭାବେ ଗାନ କରାଯାଉଥିବା ଫଳରେ ପ୍ରାୟ ପୁର ଗୌଳକତାରେ ଲକ୍ଷଣୀୟ ଅବସ୍ଥା ଆସିଗଲୁଣି । ଯଦି ୯ ମହୁଦୋଷ ଯିପାଠିଙ୍କ ବାରମାସୀ ଚକ୍ରପରବ ଗୀତ, ଭଲଚନ୍ଦ୍ର ଯିପାଠି (ପାପଡ଼ାହାଣ୍ଡି)ଙ୍କ ଆଦିବାସୀ ମାଳିକା, ସନ୍ଧ୍ୟାସୀ ପୁସ୍ତକାଳୟ ତ୍ରୁପୁର ମୁଦ୍ରିତ ଜଗନ୍ନାଥ ଦାସଙ୍କ ଚକ୍ରପରବ ଗୀତ (ଅକ୍ଷମଣିୟ ମୁଦ୍ରିତ ପ୍ରମାଦକୁ ନେଇ) ଆଦି କ୍ଷୁଦ୍ର ପୁସ୍ତକାଳୟକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କଲେ, ଯେହେତୁ ଏହା ସହସ୍ର ନାମରେ ଓଡ଼ିଆଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥିବାରୁ ଲୋକଧର୍ମୀ ସ୍ୱାଭାବିକତା ବହୁତେଜରେ ବ୍ୟବହୃତ ହୋଇଥିବାର ଦେଖାଯାଏ, ତଥାପି ଏଗୁଡ଼ିକର ଅନ୍ୟତରୁ ଚକ୍ରପରବ ଗୀତର ମୂଳ କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ ।

ମୋର ଏହି ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନ ଆଦିବାସୀ ଦେଶିଆ ଭାଷାକୁ ନେଇ ରଚିତ ନୁହେଁ, ବରଂ ଚକ୍ରପରବ ଗୀତ ଭାବାନୁସାରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ଅନୁସୂଜନ । ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନରେ ମୁଁ ବିଶେଷତଃ ନବରଙ୍ଗପୁର, ଜୟପୁର ଓ କୋଟପାଡ଼ ଅଞ୍ଚଳରେ ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଥିବା ସିମୁଳ ବା ପ୍ରଜାକକୁ ନେଇ ବ୍ୟବହାର କରିଛୁ । ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନରେ ଚକ୍ରପରବ ଗୀତର ଶୃଙ୍ଗାର ଧର୍ମୀତାକୁ ମୂଳ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ କିନ୍ତୁ କବିର ସହାରଧର୍ମୀ ମନୋଭାବଟିକୁ କୌଣସିଠାରେ ସଚେତନ ଭାବେ ପ୍ରୟୋଗ କରିନାହିଁ ।

ଯଥାସମ୍ଭବ ଏହି ଜିଲ୍ଲାର ମାଟିଗଛ, ଫୁଲ୍‌ବାୟା, ଦେହଗଛ, ପାନ୍ଥଆ ଓ ଶିବନିଫୁଲର କଥା ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନର ଅଙ୍ଗରେ ଅଙ୍ଗରେ । ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନରେ ଦେହ ଓ ଦାହ, ଦେହ ଭୋଗର ଯାତିନାର ଭବ ପ୍ରକାଶ ପାଇଁ କେତେକ ଛାନୀୟ ଶବ୍ଦର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଛୁ । ଏହାକୁ ମୋର ଛାନୀୟ ଶବ୍ଦ ପ୍ରତି ମୋହ ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଇପାରେ ।

ପ୍ରେମ ଓ ଶୃଙ୍ଗାର ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନର କାବ୍ୟସୁରୁଷ । ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନରେ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣିକୁ ଦେଖି ଗୀତ କୁଡ଼ିଆର ମନୋଭାବରେ, ଦେଶ କୁହାରନରେ, ଉଚ୍ଚ ପ୍ରଭୁ ଗ୍ରାମରେ, ବିଲକ୍ଷରେ ଓ ବାରମାସର ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ରୂପ ନେଇଛି ।

ସମସ୍ତ ଚୈତ୍ତ୍ୱଗାନରେ ପ୍ରଥମ ପଦ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟ ପଦ ଗୀତ କୁଡ଼ିଆଣିର ମନର କଥାକୁ ନିମାନ୍ୟରେ ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି । ଗୀତ କୁଡ଼ିଆ

(କୁରୁଆ) ଓ ଗୀତ କୁରୁଆଣୀ (କୁରୁଆନ) କୋରୁଆଟ ଲୋକ ସବୁଠାର ରକ୍ଷଣଶୀଳ
ଧାରକ ଓ ବାହକ । ଏମାନେ ଆଶୁକବ । ପଦଯୋଡ଼ି ଗୀତ ଗାଇବା ପାଇଁ ହିଁ
ଯେମିତି ଏମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ । ଆଦିବାସୀ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଏମାନେ ବହୁ
ସମ୍ମାନର ଅଧିକାରୀ । ଏମାନେ କାମନାର, ଦେହର, ଦହନର ପ୍ରତିଭୁ ଯେମିତି ।
ଏମାନଙ୍କ ଗୀତ ଶୁଣିଲେ ଷ୍ଟିଫେନ୍ ହେଣ୍ଡରଙ୍କ କବିତା ମନେପଡ଼େ

Our sexes are the valid flowers sprinkled
across the total world and wet with night.....
ସହୃଦୟ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ଚୈତିଗାନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଆଞ୍ଚଳିକ ଶବ୍ଦର
ଟୀକା ଏହାର ଭାବ ଗ୍ରହଣରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ ବୋଲି ଆଶା କରୁଛି ।

ଉମରକୋଟ

ବିଷୁବ ସନ୍ତାନ

ଶକାବ୍ଦ ୧୯୮୮ / ଏପ୍ରିଲ '୯୭

ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର

ଚୈତ୍ରଗାନ

(ଏକ)

ଦିନ ଅଳ୍ପ ବାକି ଥିଲା ବେଳେ
ଗାଁ ସାରା ଚନ୍ଦ୍ରଲ ପଡ଼ିଲା ତୁମେ ଆସିଗଲ ବୋଲି
ପେନ୍ଥା ପେନ୍ଥା ଶାଳଫୁଲ ପବନରେ ଯେହ୍ନେ
କହିଦେଲା ବୁଝନ୍ତା ସୂର୍ଯ୍ୟର ମୁହେଁ ଫଗୁରଙ୍ଗ
ବିଷ୍ଣୁ ହୋଇଗଲା

ତୁମେ ଆସିଗଲ ବୋଲି ମେଲିବାକୁ
ଗୀତର ପସରା
ସେବତାର ସୋରା ତୁମେ ଜହ୍ନିଫୁଲ ପରି ଜହ୍ନ
ଚକମିକି ତରା ॥

(ଦ୍ଵିତୀୟ)

ତୁମ ଗାଆଁ ନାଆଁ ଶୁଣି ଦିନେ
ଆମ ଗାଆଁ ପଡ଼ିଲା ଉଠିଲା ତୁମର ଗୀତର ଧାରୀ
ଆମ ଗାଆଁ ଯୁବତୀମାନଙ୍କୁ ଡାକି ଠାର ଦେଲା
ସେ ଡାକରେ ହଜିବାର ଭବଅଛି ଜାଣିଲି ଉତ୍ତରୁ
ମୁଁ ଆସିଲି ଧର ମୋର ଗୀତର ପେଟରା

ଆସିଗଲ ବୋଲି ତୁମେ ହୁଅନାହିଁ ଖୁସି
ରସେ ରସ ନ ମିଶିଲେ ଆମ ଗାଁ ଯୁବତୀଙ୍କ
ଆଖିର କଜଳ ସବୁ ତୁମ ମୁହେଁ ହୋଇଯିବ ନେଣି ॥

(ତୃତୀୟ)

ତୁମେ ଆସିବାରୁ ମହକିଲା ଚମ୍ପାଫୁଲ
ଗୁରୁଆଡ଼େ ପଡ଼ିଗଲା ହୁରି
କେତେ ଜୁର ହେବ ଆଜି ଯଉବନ ଫୁଲଶେଷ

ମନ ସବୁ ହୋଇଯିବେ ଘାରି
 ରାତିର ପଲକହୀନ ପ୍ରତୀକାର ଫୁଲବନେ
 ଲାଗିଯିବ ନଆଁ
 ନୂଆ ଯତ୍ନବଳୀ ମାନେ ଦରପଣ ଦେଖି
 ଖୋସାରେ ଖୋସାରେ ଖୋସିଯିବେ
 କିଏ କିଏ ଦେଇଥିବା ଗୁଞ୍ଜିବାର ଭାବ ବୋଲି କାଠର ପାନିଆ (୧) ॥

(ଗୁର)

କାଠର ପାନିଆ ନୁହେଁ ମାରିବାକୁ ଯୁବତୀର ହୁଆ
 ପୁରୁଷ ରଚିତ ଏହା ଗାଇବାକୁ ପାନିଆ ଜୁନିଆ (୨)
 ପାନିଆର ନାମଦେଇ ସାଉଁଲେଇ କହିବାକୁ ଦେହକଥା ମାନ
 ଏକାନ୍ତ ସଞ୍ଜର କୋଳେ ଭଜାଇବା ପାଇଁ

କଅଁଳ ମାଉଁସ ଦେହେ
 କାଉଁରୀ ପରଶ ଦେଇ ମୋହନେବ ମନ
 କିଏ ତୋତେ ପରତେ କରିବ
 ରସ ବିଷ ଗୀତ (୩) ପଦେ ଶୁଣା, ତା'ପରେ ଯାହେବ ॥

(୧) କାଠର ପାନିଆ ଆଦିବାସୀ ଲୋକ ବିଶ୍ୱାସରେ ପାନିଆ ପ୍ରେମର ପ୍ରତୀକ ।
 ପାନିଆ ଯୁବକ ପ୍ରେମୀର ପ୍ରେମଭାବକୁ ସୂଚିଥାଏ । ଏହା ଯୁବତୀ ଗ୍ରହଣ
 କଲେ ତା'ର ମନ ଅଛି ବୋଲି ଯୁବକ ଧରିନିଏ । (ଗୋଟିଏ ସଂପ୍ରଦାୟରେ
 ପ୍ରଚଳିତ ବିଧି)

(୨) ପାନିଆ ଜୁନିଆ ପୌଷ ପୂର୍ଣ୍ଣିମୀ ସମୟରେ ଘର ଘର ବୁଲି ଗ୍ରାମରେ ଏହି
 ଗୀତ ଗାଇ ରିଅମାନେ ପରବ୍ ପାଳନ କରିବା ପାଇଁ ଗୁଞ୍ଜଳ, ପଇସା ମାଗି
 ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଭୋଜି କରିଥାନ୍ତି । ଯୁବକମାନଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ଯୁବତୀ-
 ମାନେ ଗାଇଥାନ୍ତି—

“ପାନିଆ ଜୁନିଆ ମୁଠେକ୍ ଗୁଞ୍ଜଳ ଦିଆକିନା

ଦେଲେ ଦିଆ ନା ଦେଲେ ନାହିଁ

ଆମର ସାଇକେ ଆସାକିନା ।” (କୋରାପୁଟ ଲୋକଗୀତ)

(୩) ରସ ବିଷ ଗୀତ : ମିଳନ ଓ ବିଚ୍ଛେଦର ଗୀତ । ଏହି ଭାବଟି ତରଳ ପରବ୍
 ଗୀତର ମୁଖ୍ୟ ବିଭାବ ଅଟେ ।

(ପାଞ୍ଚ)

ତୁ ଆସିବୁ ଆସିବୁ ବୋଲି ଶୁଣୁଥିଲି ନିଜ ଭଲୁଥିଲି
 ବନ୍ଧୁର ମୁଖକୁ ଦେଖି ସନ୍ତୋଷ ହୋଇନି ବୋଲି
 ଦିନ ସାରୁଥିଲି ଆଉ ରାତିରେ ତାରାଙ୍କୁ ଦେଖି
 ନିଦ ମାରୁଥିଲି

ଏବେ ତୋ କଥାକୁ ଶୁଣି
 କାଠ ହୋଇଗଲି କି ବୁଦ୍ଧି କରିବି ଏବେ
 ଆକାଶରୁ ଛୁଡ଼ି ଯେ ପଡ଼ିଲି ॥

(ଛଅ)

ମୋ ଦେଶ ବିଚିତ୍ର ଦେଶ ମୟୂରଙ୍କ ଚିହ୍ନିତ ପ୍ରକାଶ
 ମାଲ ପରବତ ପରେ ନାଚକଲେ ଯୁବତୀଙ୍କ ଫୁଲମୟ ହସ
 ଯେଉଁଠାରେ ଗୀତ ଝରେ ରାତି ହୋଇ ଜନ୍ମ ହୋଇ ସଦା
 ସେ ଦେଶର ଗୀତରେ ଆସିଛି

ତୁମ ଗାଆଁ ଶୁଆଙ୍କର ପାଇଁ
 ରସପୂର୍ଣ୍ଣ ପାଚିଲୁ ଭଲିଆ (୪)
 ପାରିଲେ ମାରିବ ଅଶ୍ମ
 ନ ପାରିଲେ ପଞ୍ଜୁରୀରେ ବାନ୍ଧିନେବି
 ଭୁଲିବ ଦୁନିଆ ॥

(ସାତ)

ତୋ ଦେଶର ପରବତେ ଝାଲିଆ ମଜୁର (୫)
 ଶିଖା ଟେକି ନାଚ କଲବେଳେ ଆକାଶରେ ମେଘଧୂବ
 ବସିଥିବ ପାଣି ଝର ଝର ତୋତେ ବି ଭଜାଇଥିବ ଦେହସାରା
 ଜାଲିଥିବ ଦେହେ ଦେହେ ନିଆଁ

- (୪) ପାଚିଲୁ ଭଲିଆ ରସବତୀ ନାରୀମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇବା ଅର୍ଥରେ ଏହା ପ୍ରତୀକାତ୍ମକ ବ୍ୟବହାର ।
- (୫) ଝାଲିଆ ମଜୁର : ସୁନ୍ଦର ମୟୂର, ଯାହାର ଶିଖାରେ ବାଇଗଣି ରଙ୍ଗର ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ଶ୍ରେଣି, ଯିଏ ନାଚକରେ ମେଘକୁ ଦେଖିଲେ ଉନ୍ମାଦ ଭାବରେ । ଝାଲିଆ ମଜୁର ଉନ୍ମାଦ ଭାବକୁ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବା ଏକ ଦେଶଜ ପ୍ରତୀକ ।

ଯେଉଁ ନିଆଁ ଲିଭାଇବା ପାଇଁ
ସାଜଣ ରଖିଛୁ ବନ୍ଧୁ ମୋ ଗୀତରେ
କେତେ ରଙ୍ଗ ଚକଟର ମାୟା

(ଆଠ)

ମୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଲବରେ ଯେବେ ଫୁଟାଇବି
ଜାଇ, ଯୁକ୍ତ, ମଙ୍ଗୀ ଓ ନିଆଳି ଫୁଲ ମହ ମହ ବାସ
କରୁଥିଲେ ବସାଇବି ଉଅଁର ପୁରାଣ ଶିମ୍ବୁଫୁଲ ଶୋଷିଯିବ ମହ
ତଳେ ଝିର ନୋହିଁ

ଉଅଁରକୁ କନ୍ଦାଇବି ତା'ର ଯୋଡ଼ି ପାଇଁ (୭)
ସେତେବେଳେ ପାରିବୁ ସମ୍ଭାଳି ଯଦି
ତୋର ଗାଲେ ଚୁମା ଦେବି ମୁହିଁ ॥

(ନଅ)

ତୋର କଥା ଶୁଣି ବନ୍ଧୁ ନଜ ଲୋକ ପରି ପ୍ରତେ ହେଲୁ
ଓ ଆସିଲୁ ଏ ଗାଆଁକୁ ଜୀବନ ରହିଲା
ତୋ ଗୀତରେ ଶୁଣିଯିବି, ଥରେ କେମିତି ଗାଉଛି
ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଦେଇ ଫୁଲ ଉଅଁରକୁ

କେମିତି ତରୁଣୀମାନେ ମାଗୁଥିବେ
ପ୍ରୀତିଦାନ ତରୁଣୀମାନଙ୍କୁ -
ଚକ୍ର ଛୁଇଁଲା ବେଳେ କୁରେଇ ଫୁଲକୁ ॥

(୭) ଲକ୍ଷ୍ମୀ...ଲବରେ କୋରାପୁଟ ଚକଟ ପରବ ଗୀତ ଗାଇବା ଆଗରୁ ପୁର
ଧରିବା ଉପକ୍ରମରେ ଏହା ଗାନ କରାଯାଇଥାଏ । ଲକ୍ଷ୍ମୀ...ଲବରେ ଛନ୍ଦ ପୁର
ପାଦ ଭାବେ ଚକଟ ପରବ ଗୀତରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥାଏ ।

୭ (୧) ଏହା ଏକ ଉତ୍ତର ଲୋକଗୀତର ଧାଡ଼ି । ଉଦାହରଣ—“କେଉଁ ଫୁଲେ
ଭମର ବସେ ସେଇ ଫୁଲେ ଭମର ବସେ/ଭମର କାନ୍ଦେ ଭରୁଭର କାୟ
କାନ୍ଦେ ଭମର କାନ୍ଦେ ଯୋଡ଼ି କାନ୍ଦେ ଭମର କାନ୍ଦେ ।”

(ଦଶ)

ଜାଣିଲିରେ ବନ୍ଧୁ ତୋ କଥାରେ ଜାଲିବାକୁ ମୋତେ
 ଗୀତରେ ଗୀତରେ ଝଞ୍ଜି ପୀରତର ମାୟା
 ବଢ଼ିବାକୁ ମନ ମୋର ଫାନ୍ଦୁଅଛୁ କଥା ଫାଶ ଯାହା
 ତେଣିଗାନ ମନମତାଣିଆ

ଯେ ଶୁଣିବ ଗୀତ ମୋର
 ଭୁଲିଯିବ ଯେତେ ସୁର ଦୁଃଖ ସୁଖ
 ସିଝିଯିବ ଦେହର ପରଶ ପାଇଁ
 ଜଳିଯିବ ଧୀରେ ଧୀରେ ନିଆଁ ।

(ଏଗାର)

କହିଲୁ ତୁ ପଦେକଥା ପାରୁନି ମୁରୁଛି
 ତୋ ଗୀତରେ କେତେ ଜାଲ କେତେ ମାଛ(୭) ଧୂଳିଆ (୮)ର କଥା ଅଛି
 ଜାଣିବାକୁ ମନ ମୋ ଜଳୁଛି ତୋ ଠିକଣା ଜାଣିଲେ ସିନା
 ତୋର ନାମ ଧାମ ଧର ମୁଁ ଗାଇବି

ଗୀତ ବଦଳରେ ଗୀତ
 ତୋତେ ମୋହିବାର ପାଇଁ
 ମୋ ମନର ଯେତେ ଫୁଲ ବରଷାଇ ଦେବ ॥

(ବାର)

ଏକ ଆବଦ୍ଧିତ ତୁ ଆସିବାର ଶୁଣି
 ଉଠୁ ସବୁ ହେଲେ ଆତଯାତ

- (୭) କେତେ ଜାଲ କେତେ ମାଛ ଆସିବାସୀ ଲୋକଗୀତରେ ଜାଲ ଓ ମାଛର ପ୍ରତୀକ ବହୁଳଭାବେ ପ୍ରଚଳିତ । ଜାଲ ସହଜ ମାଛର ସମ୍ପର୍କ ଏମିତି ଯେ ଥରେ ଧରାପଡ଼ିଗଲେ ମୁକୁଳିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ । ସେହିପରି ଗୀତ ମାଧ୍ୟମରେ ତୁମର ଆମର ପ୍ରୀତିଭାବ ବଡ଼ ମନ ଅସ୍ଥିର ହୋଇପଡ଼ୁ ।
- (୮) ଧୂଳିମା (ଧୂଆଁପତ୍ର) ଯୁବକ ସ୍ତ୍ରୀର ଯୁବକ ପ୍ରତି ମନ ବଳିଲେ ସେ ଗୀତରେ ଧୂଳିଆ ମାଗିଥାଏ । ଦେହ ସମ୍ପର୍କର ଇଚ୍ଛାକୁ ଏହି ଶବ୍ଦ ଦ୍ଵାରା ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଥାଏ ।

ଆକାଶରେ ଜନ୍ମ ଆଉ ତର ଦେଖିବେ ଗମାତ ବୋଲି
ମୋ ପଠାଇଲେ ଗାଆଁକୁ ତୋତେରେ ସଙ୍ଗାତ
ଆସ ଆମେ ଦେବତାଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ ଗାଇଯିବା ଦେହ ଦାହ ଗୀତ
କି ଯେ କଥା ହୁଅଇ ପ୍ରସଙ୍ଗ
ତରୁଣ ତରୁଣୀ ମନେ ଚୈତ୍ତବୀତ ଶୁଣି
ମନେ ଯେବେ ହୁଅଇ ଉଚ୍ଚାଟ ॥

(ଚେର)

ପାଦତଳେ ଧରଣୀ ଯେ ସବସଂହ୍ରା ଜୀବନ ଦାୟିନୀ
ମୁଣ୍ଡପରେ ଦମ୍ଭରଜା (୧) ବସ୍ତ୍ରାରିତ ବସ୍ତିଜଳ ଦେଇଯାଏ
ଶୟର ବାରତା ଜାଣନ୍ତି ସେ ମଣିଷର ସୁଖ ଦୁଃଖ କଥା
ତାଙ୍କ ପାଦପଦ୍ମ ଧ୍ୟାନ ଗାଇବି ମୁଁ ତୋର ପାଇଁ ଦେହ ଗୀତ ମାନ
ସେ ଗୀତରେ ନିଆଁର ଦହକ ଥିବ
ତନ୍ମନର ପାଣି ଥିବ
ଦୁଇ ପରବତ ମଝି ସାନ ପରବତ ପାଇଁ ୧ (୨)
ଗୀତେ ଗୀତ ଶିର ଶିର ମଧୁର କମ୍ପନ ॥

(ଚଉଦ)

ମାଓଲି ମାତାଙ୍କୁ ତାକି ତାକିବି ମୁଁ ଭଜର ଦେବତା
ମୋ ମାଟିର ଯେତେ ଦେବ ଦେବୀ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କରି ପାଦପୂଜା
ମାଗିବି କିଣୁକୁ ପଦ ତୋ ମନ ମୋହୁବା ପାଇଁ ତୋଳିଯିବି ଆକାଶରୁ ତରୁ
ଦେବତା ଲଠିରେ ବାନ୍ଧି ନାଲିନେତ, ରୂପାପାତ, ଫୁଲମାଳ
ଜଗାଇବି ଗୀତରେ ଗୀତରେ
ତୋ ମନରେ ଅନଙ୍ଗର ରାଗ
ତୋ ପ୍ରାଣକୁ ମୋ ପ୍ରାଣରେ ଛନ୍ଦ
ରୁମି ଯିବି ତୋ ମୁକୁତା ଝରା ॥

(୧) ଦମ୍ଭରଜା : ଆକାଶ ଦେବତା । ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏ ଦେବତା ସମସ୍ତ
ଶକ୍ତିର ଦେବତା ଭାବେ ଗୃହୀତ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଧରଣୀ ଓ ଆକାଶର ପାରସ୍ପରିକ
ନିବିଡ଼ ସମ୍ପର୍କକୁ ଏମାନେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥାନ୍ତି । ଏଣୁ ଏମାନଙ୍କ ପାରମ୍ପରିକ
ଧର୍ମ ଧାରଣାରେ ଦମ୍ଭରଜା ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି ସ୍ଥାନର ଅଧିକାରୀ ।

୧(୨) ଚଉଦ ପରବ ଗୀତରେ “ଯୋନି” ଅର୍ଥରେ ପ୍ରଜାକାୟକ ବ୍ୟବହାର ।

(ପଦର)

ବୁଢ଼ୀ ଠାକୁରାଣୀ ମାଗୋ, କଙ୍ଗାଲିନୀ ମାଗୋ ଦନ୍ତେଶ୍ୱରୀ
ଭୂମ ନାମ ହୃଦୟେ ସ୍ମର ପ୍ରଣମେ ଗୋ ଜଗତ ଶ୍ରେଷ୍ଠ

ଜୟ ଗାଇ ମା ମାଟି ଗାଈବ ମୁଁ ଚକ୍ରର ଗାନ
ମଣିଷ ମନର ଯେତେ ଶୃଙ୍ଖାରିତ ଉପବନ ମହାକବି
ରସର ପ୍ଳାବନ ଉଠି ଦୁଇକୂଳ ଭେଦ

ଦେହରେ ସଜିବ ମାୟା
ଆଖିରେ ଆଖିରେ ସପନ ସମ୍ଭାର
ଅଧୀର ହୋଇବ ମନ ଜଳମୋଡ଼ି
ଦେହ ସାର ହୋଇବ ଜର୍ଜର
ଜମକବ ହୁଅ ॥

(ଷୋହଳ)

ଯେତେ ସବୁ ଗାଆଁ ଦେଇ ସୁନାଦେଇ, ରୂପାଦେଇ, ଗପାଦେଇ ଭଣ୍ଡାର ଘରଣୀ
ଦୁଧେ ପ୍ରୀତି ସେ ଦୁଲର ଦେଇ ଆଉ ତାଳଝାଳ ମାଜି
ସବୁକୁ ସୁମର ଆସ ଗାଇଯିବା ଫୁଲଗୀତ, ପାଣିଗୀତ, ଭର୍ତ୍ତିର ଗୀତ
ମୋହିବାକୁ ମଣିଷ ମନରେ ଥିବା କଥା କେତଜାକୁ (୧୦)

ଫୁଟନ୍ତା ମନ୍ଦାର ଫୁଲେ (୧୧)

ଦେଖିବାକୁ ଉନ୍ମାଦ କମ୍ପନ

ଏବେ ହେଲୁ ମନ ଛନ ଛନ ॥

(୧୦) କଥା କେତଜାକୁ : କୋମଳ ଭବନ! ସବୁକୁ । ଅନୁରାଗାର୍ଥେ ଏହାର ପ୍ରତୀକ
ପ୍ରୟୋଗ ।

(୧୧) ମନ୍ଦାର ଫୁଲ ରତି ପାଇଁ ସୁରୁଷର ଉତ୍ତେଜିତ ଅବସ୍ଥାକୁ ରକ୍ତ ମନ୍ଦାର ସହିତ
ଭୁଲନା କରାଯାଇଥାଏ—ଦେଶଜ ଉଦାହରଣ:

“ହୁଇ ଯେବେ ହେବୁ ଲଲ ମନ୍ଦାର
କୋଳେ ଧରି ଗେଲୁ କର ।”

ଉମରକୋଟ ଅଞ୍ଚଳର ଭାଷା ଲୋକଗୀତି ।

(ସତର)

ସେତିକିରେ ଆଉ ମିତ ଦେବୀ ଜୁହାରନ ଗୀତ
 ମୁଁ ତୋର ସେବଣ ସୋରା ଗଜାମୁଗ ବାଲିଫୁଲ
 କଲ୍ଲନା ରାଜଜର ପୀରତି ପସରା ତୁ ମୋର ଯେ ବାସ ଚନ୍ଦନ
 କଅଁଳ ମାଉଁସେ ଲୁଗି ରସ ବିଷ ମାରିଦେବ ବୋଲି

ପବନରେ ମୟୂରର ଗାନ
 ଛଟପଟ ମନମୀନେ ଧରବାର ପାଇଁ
 ଯଦି ଅଛୁ କଣ୍ଠେ ତୋର ଶବ୍ଦଫଳର
 ମହୁଲିଆ ପ୍ରାଣ ଆରମ୍ଭିବୁ ଗାନ
 ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣେ ଅଛିର କମ୍ପନ ॥

(ଅଠର)

ତୋ ଗାନରେ ଯିବି ଯଦି ମଜ୍ଜି, ହରାଇବି ସୁଧୀ ହେବି ସ୍ଥାନମାନ
 ଗୀତର ମରମେ ଯେବେ ପୁରୁଯିବି ମନପ୍ରାଣ ଆସିବି ତୋ ପାଶେ
 କୋଳରେ ବସାଇ ମୋତେ ଖୁଆଇବୁ ବିଡ଼ିଆର ପାନ
 ଏକାନ୍ତ ସେ ଶାଳତୋଟା କୋଳେ ମୋ ଗୁଡିରେ ଚିହ ଆଙ୍କି

ଦେରୁ ଓଠରେ ଚୁମ୍ବନ
 ତା ଆଗରୁ ତୋ ଗୀତରେ ଶୁଣିଯିବି
 ଶୁବନ ଯୌବନ ରାଗ ଛନ୍ଦରେ ଛନ୍ଦରେ
 ମୂର୍ଧ୍ୟାଅନୁଭବ ଲୁଗି ଦେହରେ ସ୍ପନ୍ଦନ ॥

ଦୈନିକ ଚିନ୍ତାମଣି ଖେଦା—ଉଦ୍ଧୃତପ୍ରଭୁଙ୍କ

ମୂଳଗୀତ

ହୁଏ ମାଳା ଦାଉ ଦାଉ ଦେବ ନୁହାରନ ସେତିକି ଥାଉ
ତାଲମୂଳା ଗୀତ (୧୨) ଗାଉ
ଚଇତ ପରବ ଜବାବ ସୁଆଲ ଶୁନାଇ ସନ୍ତୋଷ ହେଉ
ଗୀତ ରସେ ନାହିଁ ପାଟୁ
ସବୁ ସତପଣ ଗୀତ ଗାଇ ଏବେ ଶୁନିବା ଲୋକକେ ଜଣୁ ।

(ଚଇତ ପରବ ଗୀତ)

(ଉପେକ୍ଷଣ)

ଦେବାଙ୍କ ମୁକୁଟେ ଶୋଭୁଥାଉ ହୁଏମାଳା ହୋଇ ଦାଉଦାଉ
ଦେବାଙ୍କ ବନ୍ଦନା ରଖି ଏହଠାରେ ଆସ ଆମେ ଗାଇଯିବା
ଚଇତ ପରବ ନାମେ ଜୀବନର ଗୀତ ତୁମେ ମୋତେ ପଚାରିବ
ଯୁବତୀ ମନର ସବୁ ଗୋପନ ଇଚ୍ଛା ତ ମୁଁ ତୁମକୁ ପଚାରିବ
ଯୁବକମାନେ କାହିଁକି ହୁଅନ୍ତୁ ଏଡ଼େ ଅଧୀର ଆଉ ମଦମତ୍ତ
ଆମ ଗୀତ ଶୁଣି ସମସ୍ତେ ଏବେ ହୁଅନ୍ତୁ ଉତ୍ତମ
କିନ୍ତୁ ଆମ୍ଭେ ରହିବା ନିର୍ଲିପ୍ତ, ଶୁଣାଇବା ଚଇତର ଗୀତ
କି ମଧୁର ମୃଦନ-ସଞ୍ଜକି । —

୧୨ । ତାଲମୂଳା ଗୀତ ତାଲମୂଳା ଗୀତ ଚଇତ ପରବ ଗୀତର ଏକ ଅଙ୍ଗ ।
ଏହାର ମୂଳକଥା—ତାଳ ଓ ମୂଳକୁ ନେଇ ଗୀତ । ଦେହ ଯଦି ଗଛ ହୁଏ
ଜୀବନ ହେଉଛି ଏହାର ମୂଳ ଏବଂ ବଞ୍ଚିବାର କଳା ହେଉଛି ଏହାର ତାଳ
ସମୂହ । ଜନ୍ମଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ଯାଏ ଜୀବନର ସମସ୍ତ କଥାକୁ ଯେଉଁ ଗୀତରେ
ପ୍ରକାଶ କରାଯାଏ, ତାହାହିଁ ତାଲମୂଳା ଗୀତ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ
କୋରାପୁଟ ଲୋକକବି ଗାଏ

“ଚଇତ ପରବ ତାଲମୂଳା ଗୀତ
ଜୀବନ ଯାଉ ଗାଉ ଗାଇ ।”

(ଉତ୍ତର, ପରଜା ଲୋକଗୀତ)

(କୋଡ଼ିଏ)

ଏ ଗୀତ ଯେ ଆଶୁରସ ମିତଣିରେ ତୋ ଯଦ୍‌ବନ ଦେଶ
ମହକୁଛୁ ବୋଲି ଦଶଦଶ ଦେଲୁଣି ଯେ ଭ୍ରମର ସନ୍ଦେଶ
ତୋର ପାଇଁ ଫୁଲ ଛନ ଛନ ତୋ ମନରେ ଫଗୁଣ ସପନ
ଛୁଇଁବାକୁ ତୋ ମନ୍ଦିର ଚେତନ ଫୁଲ ଘର ବାସ୍ନାମୟ ତୋଫା ଯେହ୍ନେ
ପୁନଃପର ଜନ୍ମ

ଦେଖିବୁ କି ଚେତନେ ସପନ
ଚେତନେ ସପନ, ଦେଖି
ଆସିବୁକି ପାଶେ ମୋର ଦେବୁ ଦେହଦାନ ।
ପରାଣେ ମୋ କେତେ ଯେ ଦହନ ॥

(ଏକୋଇଶି)

ଭ୍ରମକୁ ଦେଖିଲୁ ପରେ ଏ ମନ ମୋର କେତେ ଯେ ଅସ୍ଥିର
ଦିନ ରାତି ଉହଳ ବିକଳ ପ୍ରାଣ ଲେଉଟିଯାଏ ଭ୍ରମର ମିଳନ
ମନେହୁଏ ଭୟ ଏ ପୁରୁଷ ଦଶାଦିଆ ଜାତି ଯାଇ ସନେ (୧୩)
ତା'ର ପର କଥା କହିଥାନ୍ତି

ମୁଗୁନ କଦଳୀ (୧୪) ବାସେ
ମନ ମୋହବାର ପାଇଁ
ନାନା ଛନ୍ଦେ ଗୀତ ଗାଇଥାନ୍ତି

ଫୁଲଟଳିଆରେ ପରା ଶେଷ-ରକ୍ତବିନ୍ଦୁ ଯାଏ
ଶ୍ରେଣି ନେଇ ଗେଚଡ଼ା କରନ୍ତି ।

୧୩ । ଯା'ର ସନେ ତାର ପରା ଯାହା ନିକଟରେ ଯେମିତି । କୋମଳ କଥା
କହି ମନ ଭୁଲାଇଥାନ୍ତି । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ—

“ଗୁମ୍ଫା ଗୁମ୍ଫା ଖାସ
ପୁରୁଷ ଜାତିକେ ପରତେ ନାହିଁ
ଯା'ର ସନେ ତାର ପରା ।”

‘ଗୁଳୁଗୁଲିଆ ଖାସ ପର ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ କି ବିଶ୍ୱାସ । ଯାହାକୁ ଦେଖିବେ
ତା ମନକୁ ପାଇଲୁ ଭଲି କଥା କହିବେ ।’

୧୪ । ମୁଗୁନ କଦଳୀ ପୁରୁଷ ଲଙ୍ଗର ପ୍ରତୀକ, ମଣିଷର ବୀର୍ଯ୍ୟପକ୍ଷ । ଦେହ ଗନ୍ଧ
ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଗ ।

(ବାଇଶି)

ତୋ ଦେହ ଯେ ଚମ୍ପାଫୁଲ ବାସ ତୋତେ ଦେଖି ମୋ ମନ ବିବଶ
 କାଠ ପାନ୍ଥଆ (୧୫) ହୁଅନ୍ତି କଳାମେଧି ଖୋସାରେ ଖୋସନ୍ତି
 ରଙ୍ଗ ରବିନ୍ଦର ଫୁଲେ ମଣ୍ଡ ଦେଇ ଗନ୍ଧ ମୋର ଜାମୁଡ଼ାଳ

ଖେଳିଥାନ୍ତି ତୋର ଭୂଲେ ଜୀବନର ଖେଳ
 ରସ ଉଛୁଳିଛି ଯାହା ଡେଇଁ ଦୁଇକୂଳ
 ଥରେ ଛୁଇଁଦେଲେ ମିତଣିରେ
 ହୁଅନ୍ତା ମୋ ଜୀବନ ଶୀତଳ ॥

(ତେଇଶି)

କଅଁଳ କଥାରେ ତୋର ଭଲଯିବ ମନ୍ଦ ମୁଁ ନାଶଜାତି
 ଜାଣିଛି ତୋ ପରି କେତେ କଥା କହି ମାରିଥାନ୍ତି କାତି
 ଲୁଚି ଚଢ଼େଇର ପରି ତାକୁ ତାଳ ଡେଇଁ ଚାଲୁଥାନ୍ତି
 ଦେହ ସୁଖ ଗୁଣିବାକୁ ସରଗରୁ ତରା ତୋଳି ହାତରେ ଧରାଇଦେବେ
 ବୋଲି କେତେ ବିକଳ ହୁଅନ୍ତି
 ଜୀବନର ମଝିଦାଣ୍ଡେ କଦମ୍ବ ଦେଖାନ୍ତି
 ଆଉ ବେଙ୍ଗର ସମାନ ଯାହା
 ରବକରି ପରାଣ ଦହନ୍ତି ॥

(ଚବିଶି)

ଆସ ରସବତୀ ସୁନ୍ଦର ଯୁବତୀ ଝୁରୁଯାଉଅଛୁ ମନ୍ଦ
 ତୁମେ ଆସିଗଲେ କଥା ଝରଣ ରସି ବିତାଇବା ରୁଚି
 ଛୁତିରେ ମିଶାଇ ଛୁତି କେତେ ଖେଳ ଖେଳି ନଇ ପହଁରିବା [୧୫ (୧)]
 କାହାକୁ ନକରି ଶୁଦ୍ଧ
 ଚଇତ ଗୀତର ଏହି ମରମ
 ମୋ ପାଶେ ଆସିଲେ ହେବ ଧରମ
 ସଜାଇ ଶେଷ ସୁପାତ,

୧୫ । କାଠପାନ୍ଥଆ : ପୁରୁଷର ପ୍ରଣୟା ଯାତନା । ଭଲ ପାଉଥିବା ଝିଅକୁ ପୁଅ,
 ପାନ୍ଥଆ ନିଜ ପ୍ରେମର ସନ୍ତକ ସ୍ବରୂପ ଉପହାର ଦେଇଥାଏ ।

୧୫ (୧) । ନଇ ପହଁରିବା ରତିକୀଡ଼ା କରିବା ।

ତୋଡେ ଖୁଆଇବି ଅପୁଷ୍ଟ ଫଳ (୧୬)
ଗୀତେ ସାରିଦେବା ରାତି ।

(ପବିତ୍ର)

ଉଆଁ ସର ରାତି ତଡେ କହୁ ଦିଶି ଉଜଳିଯାଉଛି ତରା
ଘୋରୁ ବୋଲି ମୋ ନାରଙ୍ଗୀ ଫଳ (୧୭) ମନ ତୋର ମୁରୁମୁରୁ (୧୮)
ଏ ଫଳ ଯେ ମୋର କେତେ ଶରଧାର ପୁର ରହିଅଛି ରସ
ଏ ଫଳ ଖାଇଲେ ନିନ୍ଦର ଧନରେ (୧୯) ନିଶିତ ପଡ଼ିବ ରସ

ଭାଲି ପାରୁନାଉଁ ଭେଣ୍ଟିଆ ବୟସ
ରସ ଗଲେ ସବୁ ଶେଷ
ରସ ସରିଗଲେ ଯୁବା ବୟସରେ
ନିଗଡ ଲାଗିବ ବିଷ ॥

(ଛବିଶି)

ପୀରତିର ନଆଁ ମରମ ଦହା ନିଦ ଆସେ ନାହିଁ ରାତି
ରାତି ରାତି ହୋଇ ବିଦିଆଉଅଛି ଜୀବନରେ ନାହିଁ ଶାନ୍ତି
ଭୁଲି ମୋର ଆହା କନକଝରା (୨୦) ଦିନରେ ମନ୍ଦାର ରାତିରେ ତରା
ଲଗାଇ ଗୁଡ଼ରେ ଗୁଡ଼ ତୋ ଫଳ ଖାଇଲେ ଅମୃତ ଖାଆନ୍ତି

୧୬ । ଅପୁଷ୍ଟ ଫଳ ରତିକି ଡା ନିନ୍ଦ ସୁଖୋନ୍ମାଦର ଅନୁଭବର ପ୍ରକାଶ ଏହି
ପଦରେ ହୋଇଅଛି । ଦ୍ରୁନଯୁଗଳକୁ ବୁଝାଏ ।

୧୭ । ନାରଙ୍ଗୀ ଫଳ : ଅନୁଭା ଯୁବତୀର ଅଲୋକିତ ଦ୍ରୁନଯୁଗଳର ପ୍ରତୀକ ।

୧୮ । ମୁରୁମୁରୁ ଉଦାସ ହୋଇ ବିକଳ ହୋଇପଡ଼ିବା ଭାବ

୧୯ । ନିନ୍ଦର ଧନ ଯୁବତୀର ପ୍ରିୟ ପ୍ରେମିକ ।

୨୦ । କନକଝରା ସୁନା ଦିଆର ଝରା ପରି ଭୁ ସୁନ୍ଦର ଯେ । ଏକ ପ୍ରକାର ଅଳଙ୍କାର
ବିଶେଷ । ନାକତଳେ ପିନ୍ଧାଯାଏ । ଯେମିତିକି ମୁକୁତାଝରା ଉଦାହରଣ—

“ବାଲି ଫୁଲ ମୋର ସେବଣ ସୋରା

ତଳକେ ମୁକୁତା ଉପରେ ଝରା

ବାଇଗନ ମଞ୍ଜି ଆ ନେତ ନଝାଇ ନପିଇ ଏଡ଼େ ଗମାତ

ଗୁଣିଲେ ହେତା କେମତ ।”

ଚଉତି ପରବ ଗୀତ, ଜୟସୁର

ଶୁଣି ତୋ ନିରାଶ କଥା
କି ବୁଝି କରିବି କେଉଁଆଡ଼େ ଯିବି
ବେକେ ମାରିହେବି କାତ ।

(ସତେଇଶି)

ତୋର ଗୀତେ ଅଛୁ ଯେ ରସ ବିଷ ଦୁନିଆ ଯାକର ଶୋଷ
ଯଦ୍‌ବନ ଫୁଲ ଫୁଟିଗଲେ ଥରେ ଭ୍ରମରକୁ ମାରେ ବାସ
ମନ ହେବ ନାହିଁ ତୋଷ ଏ ଫୁଲ ମହକ ନାକରେ ବାଜିଲେ
ମରିବା ନୁହଁଇ ଶେଷ ଯୁବତୀ ଦେହକୁ ଛୁଇଁବାର ଆଶେ ।

ପୁରୁଷ ଖୋଜଇ କେତେ ଯେ ମୋହନା ଓଷ
ଫଳ ପାଶ ନାହିଁ କିଛି ଫଳ ଖାଇ
ଲୁଗିଗଲେ ରସ ବିଷ
ବୁଝି ହୋଇଯିବ ନାଶ ॥

(ଅଠେଇଶି)

ଉକ ପରବତେ-ମୟୂର ନାଚେ ତୋତେ ଦେଖି ଗୋର କିଏ ମୁରୁଛେ
କେତେ ଦିନେ ଆସିଅଛୁ, ମନର କଥାକୁ କୁହି ନପାରି ପରାଣେ କାଳ ମାରୁଛୁ
ଉଜାଟ ହେଲଣି ମନ କେମିତି ସହସି ଶିମୁଳୀଫୁଲ(୧୯) କଥା ତୋ ଫୁଲଚନ୍ଦନ (୨୨)
ଥରେ ନାଇ ଅଧେ ନାଇ ତୋର କଥା ଭାଲି ଦୟାଶାଗିରି (୨୩)

୧୯ । ଶିମୁଳୀଫୁଲ : ବସନ୍ତକାଳୀନ ଲାଲ ଶିମୁଳୀ ଫୁଲ । ଯୌନ କାମନାରେ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ
ମୁଖମଣ୍ଡଳ ଓ ଅନ୍ୟ ଅର୍ଥରେ ରତି ସୁଖ କାମନାରେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ-
ପଡ଼ୁଥିବା ଯୋନିଦେଶର ପ୍ରତୀକ ଭାବେ ବ୍ୟବହୃତ । ସ୍ଥଳବିଶେଷରେ ଅତି
ନିକଟ ସମ୍ପର୍କକୁ ବୁଝାଇଥାଏ । ସମ୍ପ୍ରାଧନାର୍ଥେ : ହେ ମୋର ପ୍ରିୟା !

୨୨ । ଫୁଲଚନ୍ଦନ : ଫୁଲ ପରି କୋମଳ ଓ ଚନ୍ଦନ ପରି ଶୀତଳ କଥା ।
ଅନୁରାଗର ଭାବ ପ୍ରକାଶ କରେ ।

୨୩ । ଦୟାଶାଗିରି : ଦୟା ଓ ସୁବକର ବାସ ପରି ଯେ ତୁ ।

ସଞ୍ଜ ରୁତି ହେଇ ଯାଉଛି ସର
 ଦେହ କୁଆଁ କୁଇଁ ନାହିଁ
 କାହା ପାଇଁ ଦେହ ସାଇନ୍ଦ ରଖିବୁ
 କହଣୋ ମୋତେ ଚିହାଇ ।

(ଅଣତରଣି)

ଦେଖୁନାହୁଁ ଚଉଦଗେ ଆଖି ମାଲ ମାଲ ସାପ ଆଉ ନେଉଳର ଖେଳ
 ଖେଳିବା ପାଇଁକ ଏବେ ପରା ହୋଇନାହିଁ ବେଳ ଆକାଶରେ
 ମେଘର ଦୁଷ୍ଟାଳ, ଏ ଘୋର ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ କାଳେ ଚୁଁ ମାଗୁ କୁ ପ୍ରୀତିଦାନ
 ନାହିଁ କାହିଁ କଥା କେତଙ୍କର ବାମ୍ନାମୟ ଅଧୀର ପବନ

ଗୁରୁଆଡ଼େ ଗହଳ ଗହଳ ଶୁଭେ
 କେମିତି ଯେ ତୋ ମତି ମରୁଛି
 ଦେହ ଦାହ ଗୀତ ଗାଇ ଗାଇ
 ମୋ ଜୀବନେ ଅନଳ ଜାଳୁଛି ।

(ତରଣି)

ମାଗିଥିଲେ ମିଳିଥାନ୍ତା କେଡ଼େ ଲିଆ ଖନା କେତେ ମୁଗ ବର
 ମିଳିଥାନ୍ତା ଗୁଡ଼ଭେଲି, ଚୁଡ଼ା ଓ ଶାକର, ଗୁଡ଼ ଗୁଡ଼ା ଡକାସିନି
 ମୋ ପାନ ପତର, ମିଳିଥାନ୍ତା ସପନ ଦେଖିବା ପାଇଁ ସଲପର ରଥ
 ଫୁଲ ପାଇଁ କେତେ ଗୀତ, କେତେ ଚମ୍ପାବତୀଙ୍କର ଖିଲି ଖିଲି ହସ

କି ଦୁର୍ଗତି ଗୋଡ଼ାଇଲୁ ବୋଲି
 ତୋ ପାଇଁକ ଗୀତ ମୁଁ ଫାନ୍ଦଲି
 ନରାଣ ବଚନ ଶୁଣି ମରବାର ବେଳହେଲୁ
 ବୋଲି କେତେ ବୁଝାଇଲି
 ତୁ ଯଦି ଏବେ ଯିବୁ ଗୁଲି ବୁଝି ମୋର ବଣାହେବ
 ପ୍ରୀତି ଫୁଲ ପଡ଼ିବ ମଉଳି ।

(ଏକତରଣି)

ଏ ପୀରତି ଡମିରର ଫୁଲ ଖୋଜିଲେ ମିଳଇ ନାହିଁ
 ନ ଖୋଜିଲେ ହୃଦୟରେ ହୃଦ ଝଲମଲ, ନ ଦେଖିଲେ କ୍ଷଣେ ବନ୍ଧୁ ମୁଖ
 ଏ ଜୀବନେ ଭରିଯାଏ ଅସୁମାରୀ ଦୁଃଖ ଏ ଜୀବନ ହୃଦ କଲବଲି

ଫୁଟିବା ଆଗରୁ ଯାହା ପୀରତିର ଫୁଲ
ତୁମ ମନ କପଟତାରେ ଦଂଶିବ ଉତ୍ତଳ
ଏ ତ ନୁହେଁ ଦେହର ବାରତା
ସୁସାର ପୀରତି ସିନା ଜଗତ ଜଣନ୍ତା ।

(ବଚଣି)

ଘଡ଼ିକରେ ଜନ୍ମ ଯିବ ସାରା ପୃଥି ଆଉ ନଦଶିବ
ବହଳ ଅନ୍ଧାର ତଳେ ମୋ ପାଖରେ ତୁ ନରୁ ମେବ ହନୁସନ୍
କୁକୁଡ଼ା ଗୋଡ଼ର କାତି ଅନ୍ୟ କୁକୁଡ଼ାର ଛୁତି ଦେଲା ପରି ଭୁଞ୍ଜି
ହାଡ଼ ନାହିଁ ମାଛପିଲା (୨୪) ନ ଖେଳିଲେ ତୋ ଅଭ୍ୟନ୍ତର ବାସ୍ନାମୟ
କ୍ଷିତି ତୁ ଯେ ରସବତୀ
ଏ ବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦୟ ହେଲେ
କି ବୁଦ୍ଧି କରବି ତୋର ପିତା ବଚନରେ
ଜୀବନ ହାରବି ।

(ଚେତଣି)

ଶୁଣିବାକୁ ମନବଳେ ବଚନେ ତୋ ପ୍ରେମ ଝଲେ ପଦ ଫାନ୍ଦ
ଗାଲ ଦେରେ ଥରେ, ନିକାଞ୍ଚନ ଏ ବେଳାରେ ଶୁଣି ତୋର ଗୀତ ହେଲେ
ପାଖକୁ ପାଖକୁ ଲାଗି, ହାତରେ ହାତକୁ ଯୋଗି, ଆଖିରେ ମିଶାଇ ଆଖି
ଗୁପ୍ତ ପ୍ରଣୟେ ମାତି ଚେତା ହାରବା
ଗୀତେ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଲେ
ଖେଳି ମାଛ ପିଲା ତୁଲେ
ଡୁ ଡୁ ଖେଳି ସାରା ରାତି
ଛୁତିରେ ଲଗାଇ ଛୁତି ନଦ ମାରବା ।

(ଚଉତରଶି)

ତୁ ମୋର ମଞ୍ଜି ମଗର କେତେ ସେବଣର ସୋର
ଏତେ ଦିନେ ରସାଇଲୁ ମତିକି ମୋର କର ମୋତେ ତୁ ନିଜର

୨୪ : ହାଡ଼ ନାହିଁ ମାଛ ପିଲା ! ମାଂସଲ ପୁରୁଷ ଯୌନାଙ୍ଗ । ଉଦାହରଣ ?

“ହାଡ଼ ନୋହୁଲର, ଗାଡ଼ପିଲା ମାଛ ରସରେ ସେ ଯିବ ମାତି
ଦେଖ ରସବତୀ ତୁମର ଦୟା, ଦିନ ଗଣି ଶ୍ରୀଣ କାୟା ।

(ଚଉତ ପରବ ଗୀତ)

ହେଲି ମୁଁ କେତେ କାତର, ଶୁଣି ନ ଶୁଣିଲୁ ପ୍ରାୟେ କରୁ ବୃତର
 ନଶୁଣି ତୋର ବାରତା, ଅନ୍ନ ଜଳ ଲାଗେ ପିତା
 ଜନ୍ମ କାଳୁ ଉପବାସ ନନ୍ଦରେ ମୋର
 ନ ଝାଲିଲେ ତୋର ଫଳ
 କି କରମ ଘନ ସତେ ସବୁ ବଢ଼ିଫଳ
 ଏ ଗୀତରୁ କି ମିଳିବ ନାରଙ୍ଗୀ ଫଳ !

(ପଞ୍ଚତରଣି)

ଏ ଗୀତ ଯେ ମନ ଉଲ୍ଲାସ ଏ ଗୀତି ଯେ ରସ ବରଷାଏ
 ଏ ଗୀତରେ ବୁଝିଗଲେ ଥରେ ସୁଧ ବୁଝି ସବୁ ହଜିଯାଏ
 ଏ ଗୀତ ଛୁଇଁଲେ ଛୁଇଁ ଭିତରେ ଭିତରେ କେତେ ଜନ୍ମ କେତେ ତର
 ଉଜୁଳି ଯେ ଯାଏ ଯିଏ ଶୁଣେ ସିଏ

ମଦନରେ ମାଡ଼ିବାକୁ ଝୁରି ମରୁଆଏ
 ଏ ଗୀତ ପାଇଁ କେତେ ତରୁଣର ମନ
 ତରୁଣୀର ଦେହ ପାଶେ ହାର ମାନିଯାଏ
 ଏ ମାଳ ଗୀତର (୨୫) କଥା ରସେ ରସି ଥାଏ ।

(ଛତାଣି)

ପରବେଶୀ ମନଟାଣେ ପର ଚିତ ଅମୂଲ ମୂଲର ପର ମନ ମୋହିଆଏ
 ପର ଦିବି ପଞ୍ଚତରଣି ଦେଖି ପ୍ରୀତି କରିବାର ଭାବ ଜୀବନ ଥରାଏ
 ପର ଦେହ ଦେଖିବାକୁ ଆଖିରୁ ମରତ ପାଣି ପରକୁ ଲେଉଟିବା ପଣ
 ସଦାକାଳେ ହାତଠାରି ଥାଏ, କେତେ କେତେ ଗୀତମାନ ମନରୁ ଉତୁରି
 ଓଠ ଛୁଇଁ ଝୁରି ମରିବାର ରୁଚୁ କଥା କହିଦିଏ ।

ତୋତେ ଦେଖି ମିତଣିରେ
 ମୋ ମନ ମୟୁରୀ ଝୁରେ
 ଏ ଯୁବା ବୟସ ମୋର
 ବଅର୍ଥେ ଯିବକ ବୋଲି
 ହୃଦୟକୁ ହୁଏ ।

୨୫ । ମାଳଗୀତ ପାହାଡ଼ ପବନ ଯେଉଁ ନୟନ ଅରଣ୍ୟ ଭିତରେ ବାସ
 କରୁଥିବା ମାଳାଞ୍ଜଳ ମଣିଷଙ୍କ ଗୀତ ।

(ସଚ୍ଚରଣି)

ପୁରୁଷ ଭ୍ରମର ଜାତି ଫୁଲ ଦେଖି ମରିଥାନ୍ତି ଉଡ଼ି ପାଶେ ମହୁ ପାଇଁ
 ଶ୍ରୀରା ଛୁଅନ୍ତି, ଫୁଲେ ନବସିଲ ଯାଏ ଗୁଣୁଗୁଣୁ ଗୀତ ଗାଇ
 କେତେ ମାନ ଅଭିମାନ ଆଡ଼ରୁଷା ଲୁହ ଭାଷା କଥା କହୁ ମନମାରନ୍ତି
 ତଳେ ସୁଦୟା ନକଲେ ଶରଣ ହାରିବ ବୋଲି କାନ୍ଦି ପକାନ୍ତି

ଏ ପୁରୁଷ ସ୍ଥାନ ଜାତି
 ଅଳପେ ମାରନ୍ତି ମତି
 ଅଶ୍ଵାରେ ବଳ ନଥାଉ
 ପରବତ ଚଢ଼ି ବାକୁ ମନ କରନ୍ତି ।

(ଅଠକରଣି)

କଦଳୀଗଛର ପତ୍ର ପବନେ ଥରିଲୁ ପରି ମୋ ଦେହ ଥରଇ
 ତୋ ଫୁଟିଲ ଶିମୁଳୀ ଫୁଲ (୨୭) ରଙ୍ଗ ତାର ଝଲମଲ କେତେ ଡାକଇ
 ରାତିର ଅନ୍ଧାର କୋଳେ ତୋ ନାକ ଫାସିଆଇଲେ ମୋ ଦେହରେ
 ନିଆଁ ଜଳେ ଆଖିରେ ମୋ ସପନ ଉଠୁଛି ମାରିଦେବ ପରା ମୋତେ
 ଏମନ୍ତ ଭାଳି

ସହ ନପାରିଲି ସହ
 ଆସିଲି ତୋ ଘର ଠାଉଁ
 ସୁଧୀରେ କବାଟ ଖୋଲି
 କୋଳରେ ଧରି ସାହା ମୋର
 ପାନ ପତର (୨୭)

(ଗୁଳଶି)

ସବୁ ନିଦ ଗଲବେଳେ ତୋତେ କି ଭେଳିକି ଠାରେ ଆଉର ମତି
 ଆସିଅଛୁ ତୁ ଯେ ଧାଇଁ କେତେ ନଈ ନାଳ ଡେଇଁ କି ଯେ ପୀରତି

(୨୭) ଫୁଟିଲ ଶିମୁଳୀ ଫୁଲ ! ପ୍ରୀତି ଉଛନ୍ତି ମନ

(୨୭) ପାନ ପତର : ସରଗରେ ସମ୍ବୋଧନ । ପାନପତ୍ର ପରି ମୁହଁର ସାକାର
 ଏଠାରେ ଅନୁରାଗ ଭାବର ସୂଚନା ।

ଏ ରାତି କଜଳ କଳା, ଘନ ଘୋର ନିଶାବେଳା, କର ସୁରତର ଖେଳା
ଯିବୁ ଉତ୍ତର, ମୋର ନଶାନ୍ନ ଚରଣ, ଗୋଡ଼େ ଝୁମୁକା ପଇଁଶ (୨୮)

ଶୁଏ କବାଟ ଆବୋର
ତାକୁ ଯଦି ଦେବୁ ଗୁଲି
କି ଦୁର୍ଦ୍ଦେଶ ହେବ
ଏ ଅଧ ରାତିର ବେଳ
କାଳ ହୋଇ ବେକରେ ଝୁଲିବ ।

(ଏକଗୁଳି)

କି ଦୁର୍ଦ୍ଦେଶ ହୁଅନ୍ତୁ କେତେ ଡେଇଁ ଲଟା ଝଟା ପାଦ ତଳୁ ରକତ ଝରେ
ବିକଳ ମନରେ ମୋର କେଡ଼େ ଘବ ଆସେ ଯାଏ ବନ୍ଧୁରେ ତୋ ଦେଖା ପାଇଁ
ମରମ ମରେ, ଫୁଲ ଫୁଟିବାର ବେଳେ ମେଘରୁ ଶ୍ରାବଣ ଝରେ, ପରାଣ
ଯେ କାନ୍ଦି ମରେ ଅଧରାତି ବେଳା ସରେ ତୋର କଥା କରୁଛି

ତୋର ନଶାନ୍ନ ଚରଣ
ସେ ଯେ କାନ୍ଦୁ ଦୁଇଧାରୀ
ତା ନାଆଁରେ ନଇ ପାଣି
ହେବୁ ବୋଲି ତୁ ସୁନ୍ଦରୀ
ଏ ଅନ୍ଧାର ରାତିରେ ଯାହା ମାରୁଛୁ କୁର

(ବନ୍ଧୁକଣି)

ତୁମେ ସବୁ କିଛି କହୁଛୁ ତୁମେ ସବୁ ମନମୋହି ମାରିବ ଗଡ଼ାଇ
ତୁ ପେଟ ପୁରିଗଲେ କିଏ କାହାକୁ ପଚାରେ ତୁମେ ଯିବ ତୁମ ବାଟେ,
ତୁମକୁ ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ଝୁରି ମରିବାର ପାଇଁ ଦିନ ରାତି ସରେ ନାହିଁ
ଜାଣୁ ତୁମର ବଚନ ପିତା ଦିଅଣ ସମାନ ଓଠରେ ବାଜିଲେ ଥରେ ଓଟାରେ
ପ୍ରାଣ

(୨୮) ଝୁମୁକା ପଇଁଶ ରୂପା ତଥାର ରୁଣୁଝୁଣୁ ବାଜୁଥିବା ପାଉଁଜ । ଏହା ଏକ
ଅଲଙ୍କାର ବିଶେଷ । ବିଶେଷତଃ ଓଡ଼ିଶା ଓ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶ ସୀମାରେ ବାସ-
କରୁଥିବା ବନ୍ଦୁକାରୀ, ବୋଣ୍ଡ ଓ ଲୁହା ଜନଜାତି ସୀମାନେ ଏହା ଗୋଡ଼ରେ
ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି ଯାହାଯାହା ପଦ ପଦାଣୀରେ । କୋରାପୁଟର ବନ୍ଧୁ ଲୋକଗୀତରେ
ଏହି ଅଲଙ୍କାରର ପ୍ରୟୋଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ।
ପଇଁଶ ପାହୁଡ଼, ଗୋଡ଼ବଳା, ଝୁମୁକା ଲଗିନଥିବା ଅଲଙ୍କାର ।

ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ତୁମ ଗୀତ
ମିଠା ପାନର ଗମାତ
ତୁମେ ସବୁ ଶୁଆ ଜାତ
ଆମେ ଭଲିଆର ରସ
ତୁମ ମୁନିଆ ଅଣ୍ଟରେ କେତେ ଯେ ବସ ।

(ଚେୟାକଣି)

କେତେ ଯତନରେ ବୋଇତାଳି ଲଗାଇଲି ରଞ୍ଜା ଦେଇ ମାଲ ଲଟାଇଲି
ଫୁଲଫୁଟି ଫାଲ କଞ୍ଚି (୨୯) ଧରବାର ବେଳେ ତୋଳିବାକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇଲି
ଖେଦଗଲି କେତେ ଜଣ ଗହନ କାନ୍ଦୁଛ କାମୁଗଛ କେନ୍ଦୁଗଛ ମହୁଲର ମୂଳ
ଦେଖି ତୋ ପର ସୁନ୍ଦର ନିଶାକାଳେ ଆସିଲି ମୁଁ ତୋତେ ଗୋ ସୁମର
କି ବୁଝି କରିବି କହ
ଶୋଇଛୁ ତୋ ନଶୀମ ଚରୁଣ
ସେ ଯେ ମହାକାଳ ଫାଲ
ଟାସିନଟା ପଠାଣ କହୁରୁ ॥

(ଚଉରାକଣି)

ତୋ ଗୀତ ପେଡ଼ିରେ ଅଛି କେତେ ଜରିଲଗା ଶାଢ଼ି, କେତେ ବସ୍ତ୍ର ମାଲି ରୂପାର
ଝୁଣୁଆ ଆଉ କାନ ପାଇଁ ପିଉଳର ନୋଲି, ଅଛି କେତେ ତୋ ସାଇତା ଆଖୁରସ,
ଗୁଡ଼ିଭେଲି, ବରିପିଠା, ଲିଆଲଡ଼ୁ (୩୦) ଅଛି କେତେ ପାନିଆର ମାୟା କି ପ୍ରକାର

(୨୯) କେତେ ଯତନରେ...ହାତ ବଢ଼ାଇଲି ତୋର ଡେଇଁଲି ଧନୁ ତୋ ପ୍ରତି
ମୋ ମନ ଆସନ୍ତୁ । ତୁ ମୋର ମନରେ ଯୌବନର ପ୍ରଥମ ସ୍ପର୍ଶ । ତୋ ପ୍ରେମିକ
ସ୍ପର୍ଶ ଓ ଉନ୍ମାଦ ମନ ଓ ଦେହ ପାଇଁ ମୋର କେତେ ଯେ ବ୍ୟାକୁଳତା ।
ଫଳକଞ୍ଚି କୁମାର କନ୍ୟାର ଅଲୋକିତ ପ୍ରଦୟସ୍ତୁ ।

(୩୦) ଆଖୁରସ ଗୁଡ଼ି ଭେଲି ବରିପିଠା ଲିଆଲଡ଼ୁ : (ଦେଶଜ ପ୍ରତୀକ) ମନ ଦିଆନ୍ତିଆ
ପାଇଁ, ମଧୁର ସମ୍ପର୍କ ପାଇଁ ଏଗୁଡ଼ିକ ଗୀତରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥାଏ ।
ଆଖୁରସ ଯୁବକ ସ୍ତ୍ରୀର ପ୍ରେମ, ଗୁଡ଼ିଭେଲି; ପାଗ ଗୁଡ଼ିର ମିଠା ପରି,
ବରିପିଠା; ଅନୁରାଗରେ ଦେବା, ଲିଆଲଡ଼ୁ : ମୁଢ଼ିରେ ଗୁଡ଼ିପାଗ ଦେଇ
ଗୋଲ କରି ବଳିଥିବା ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା ପରି ତୋ ଦେହ ସ୍ପର୍ଶର ପରିଣତ ମିଠା
ଲଗିବ । ପ୍ରକୃତିର ବହୁ ସାଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରତୀକକୁ ନେଇ ମନର ଅଭ୍ୟନ୍ତର ଭାବ
ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଛି ।

ପ୍ରକାର ମୁଦ, ସବୁକୁ ଗୀତରେ ଝୁଟି ପଦ ଫାନ୍ଦ ନ ଗାଇଲ ଯାଏ ନକୁଞ୍ଜ ମୋତେ
ବନ୍ଧୁ ତୋ ମନର ମାୟା (୩୯)

ଦେହଗୀତ ତରଳର ଗୀତ (୩୯)

ହୁବା ବସୁସର ପାଇଁ ରସବସ ଗୀତ

ଯେବେ ଗୀତେ ମୋତେ ଜିଣିଯିବୁ

ସେତେବେଳେ ବନ୍ଧୁ ମୋତେ

କୋଳରେ ଧରିବୁ ।

ତେଜଗାନ—ପଞ୍ଚମ ଖଣ୍ଡା ଗୁଲ୍ ଜମିକୁ ଯିବା

ମୂଳଗୀତ ଏସୁର ବରଷା ବଡ଼େ ବରଷା

ପାନ ମାରିଗଲା ଝାଞ୍ଜି *

ବେଢ଼ାରେ ନିନ୍ଦା ନି ତରଳ ପରବ

ଗୀତ ଗାଇଦେଲେ ରୁଜ

ଶରଧା ମନରେ ପୋଟାଲି ଧରସି

ଟିକେ ଛଡ଼ାଛଡ଼ା ନାହିଁ । (ତରଳ ପରବ ଗୀତ)

(ପଞ୍ଜିଗୁଳି)

ଆସିବୁ ଆସାଡ଼ ପରେ ଧାରା ଶ୍ରୀବତୀର କାଳ ଆକାଶରେ ବଉଦର ମାଳ

ବଲେ ବଲେ ସବୁଜ ଧାନର ଖେଳ ପବନରେ ହେଉଛି ଉତ୍ସାହ

(୩୯) ମାୟା ତୋ ମୋ ମନର ପ୍ରେମ-ପ୍ରଣୟର ଉନ୍ମାଦ ଭାବ ।

(୩୯) ରସ ବିଷ : ମିଳନ ଓ ବିଚ୍ଛେଦର ଗୀତ ।

ଏସୁର ଏ ବର୍ଷର/ପାନ ମାରିଗଲା ଝାଞ୍ଜି ହୁବା ମୁଷଳଧାରୀ ବର୍ଷା ହେଲା
ବେଢ଼ା ନିନ୍ଦା ନି ଜମିରୁ ବାଜୁଙ୍ଗା ବାଜୁବା, ଅନାବନା ଗଛ ବାଜୁବା
ପ୍ରମିୟା ।

ତୁମେ ସବୁ ମାଳତୀର ଲୁହା, (୩୩) କୁହଲୁଟା ଅଣ୍ଟାନୋହିଁ ବାଛୁଥିଲ
ଧାନରୁ ବାଳୁଙ୍ଗା ବରଷାର ଗୀତ ଗାଇ (୩୪) ଦେଉଥିଲ ପ୍ରେମର ବାରତା

ମୁଁ ଚକିତ ହୁଡ଼ି ପାଶେ ଯଶେ ରହୁଗଲି
ଅଣ୍ଟାରୁ ଚୁନ୍ଟି (୩୫) କାନ୍ଦି ଧୂଆଁ ପତ୍ର ଗୁଣ୍ଡ ନେଇ
ହାତରେ ମୁଲିଲି ତୋତେ ଦେଖି ମିତଣିରେ
ମୁଁ ଯେ ଯାଚିଦେଲି ।

(ଛୟାକଣି)

କଲପାଶ ହୁଡ଼ାପାରେ ଶାଳପତ୍ର ଝରିଯାଏ ପାଣି ଝର ଝର, ପାଣିରେ
ଭୁଜଇ ମନ, ଗଣ୍ଡଦେଶ, ସାରା ପିଠି ଓଦା ସର ସର, ତୁମର ବଚନ ଶୁଣି ବନ୍ଧୁମୋର
ମନେହେଲି, ସେ କେତେକାଳର ସୁନ୍ଦର ମନେପଡ଼ିଗଲା, ବାରବାହୁ ନାଟ(୩୬) ଦେଖା
ଗୁଡ଼ ଉକାସିନି ପିଆ, ପାନ ବୋଲେ ଓଠ ନାଲିକରି କାନଟଣା ଦୃଶ୍ୟ ସବୁ
ମନେପଡ଼ିଗଲା ଆଉ ମନେହେଲି—

(୩୩) ଲୁହା ଲଟା/ଲତା । ମାଳତୀ ଲୁହା ମାଳତୀ ଲତା ।

(୩୪) ବରଷାର ଗୀତ ବର୍ଷାକୁ ଉପଲକ୍ଷ ନେଇ ଗୀତ ଗାଇବା, ଉଦାହରଣ—
ଏଇ ଯାର ହୋଲୁ ବୋଲୁମି ମୋର ବରଷାର ଗୀତ ଯେମିତି
ମଲି ତାଡ଼ୁ ବୋଲୁମି ତେଜ ଉପରେ ମଲ୍ଲୀଫୁଲ
ବାନ୍ଧୁଣିଆ କୁଲେଇ ସେମିତି ସୁନ୍ଦର ଯେ
ଏଲୁଟିଓ କୋଷୋଇଁ ତୋ କଳାଫୁଲର ଝଲୁଝଲୁ
ହୁଇ ଜେକୁ ତ ବେନି ଜାଇ ଫୁଲ, ତୁ ତୋର ବେଣୀ
ବେଗି କାରୁ ଆବେନି (ପରଜାଗୀତ) ଝଲୁଲ ଆସିବୁ, ମୁଁ ଜାଣେ ତୁ ଆସିବୁ ।
୮ ଗୋପିନାଥ ମହାନ୍ତି (ପରଜା)

୩୫ ଚୁନ୍ଟି ! ଧୂଆଁ ପତ୍ର ଗୁଣ୍ଡ ରଖିବା ପାଇଁ କାଠ କମ୍ପା ମାଟିରେ କୁଟିକମ କରୁ
ହୋଇଥିବା ଛୋଟ ଅଣ୍ଟାକୁଡ଼ ବା ବେଲ ଆକୁଡ଼ ଜିନିଷ ଏହାର ମୁହଁରେ
ଠିପି ଦେବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଥାଏ ।

୩୬ ବାରବାହୁ ନାଟ ! ଜୟସୁର ସୂର୍ଯ୍ୟବଂଶୀ ସମ୍ରାଟ ୮ ରାମଚନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ରଚିତ
ଦେଶିଆ ନାଟ ଯାହା କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲାରେ ଅଭିନୀତ ହୋଇ ସାଧାରଣ
ମଣିଷର ମନକୁ ମୁଗ୍ଧ କରଥାଏ । ନାଟ ଦେଖିଯିବା ବାହାନାରେ ପ୍ରିୟ
ମିଳନର ସଂକେତକୁ ଦିହନ କରଥାଏ କୋରାପୁଟ ଲୋକଗୀତ ।

ଜାଣିନ ତୋ ନାଆଁ ଗାଆଁ
 ଜାଣିନ ତୋ ସମସ୍ତ ଠିକଣା
 ତଥାପି ସେଦିନ ଦେଖି କେମିତି ଯେ
 ବୁଦ୍ଧି ମୋର ହେଲ ବାଟବଣା ।

(ସତରଂଜୀ)

ଏ ଧାନ ଜମିରେ ଧନ ତୋତେ ଦେଖି ମନ ହେଲ ଛନ ଛନ ଯେବେ
 ସବୁ ଗଛ ବୃକ୍ଷ ବରଷାରେ ଭିଜୁଥିଲେ ସଜୁଥିଲ ମୋ ମନରେ ଶ୍ରାବଣ ଦହନ
 ତୋତେ ଦେଖି ସଙ୍ଗୀତରେ ଭୂଲିଗଲ ମନ ତୋର ମୁହଁ ଦେଖିଦେଲ ବେଳୁ
 ଏଇ ଧାନ ବିଲେ ମନେହେଲ ଆକାଶରୁ ଓହ୍ଲାଇଛୁ ପୂର୍ଣ୍ଣମୀର ଜନ୍ମ

ଶୁଣାଇ ଦେ ତୋର ନାଆଁ ଗାଆଁ
 ଶୁଣି ସନ୍ତୋଷ ହୋଇବି ମିତଣିରେ
 ବଜାଇବି ସଂକେତର ସ୍ଥାନ
 ଯେଉଁଠାରେ ହେବ ତୁମ ଆମର ମିଳନ ।

(ଅଠରଂଜୀ)

ଝପର ଝପର ପାଣି ମାରି ଗୁଡ଼ି ଗଛ ଏବେ ବଣ ମାଟି ଓଦା ସରସର
 ଧାନ ଚିହ୍ନିବୁ ଏ ନାହିଁ ବାଳୁଙ୍ଗା ନନ୍ଦୁ ଏ ଚିହ୍ନି ଆକାଶରେ ଘୋଷିଛୁ ଅକ୍ଷର
 ଏ କି ଆଚମ୍ବିତ କଥା ଶୁଣି ଲଜେ ଲଏଁ ମଥା ଯୁବା ବୟସରେ ପରା
 ପକ୍ଷୀରୁ ଲଦୁ ଛୁଣେ ବିଲମାଳ କାଦୁଆ ପାଣିରେ ମେଘ ଘୋଷି
 ଆକାଶ ନଦିଶୁ ପଛେ ଲୁହାଦିଶେ ମଣିଷ ଆଖିରେ

ଚେତା ପାଇ ଚେତାବୁଡ଼େ
 ଦେହ ପାଇଁ ଗୀତ ଯୋଡ଼େ
 ନାଆଁ ଗାଆଁ ବାହାନାରେ
 କିମିଆଁ କରେ ।

(ଅଣରଂଜୀ)

ଆଜିର ସକାଳ କେତେକାଳ ପୁଣି ଫଳ ଧାନ ଜମି ଓଦା ସର ସର
 ତୋତେ ଦେଖିବାର ପାଇଁ ଆସିଅଛୁ ବରଷା ସମ୍ଭାର ଏମିତି ବେଳରେ
 ତୋ ଆଖିରେ ମୋ ଆଖି ମିଶିବା ଶତ ଶତ ଇନ୍ଦ୍ରଧନୁ ମନ୍ଦିର ସକାଳ
 ଦଇବ ଭେଟାଇଦେଲ ମୋ ସେବଣ ସୋରୁ ଗୁମେ, ଦେଖି ତୁମ ଫଳ

ଟାଇବାର ମନ ଅଛି
ହାତ ଗୋଡ଼ ନ ପାଉଛି
ନିକଟରେ ଥାଇ ତୁମେ
ଶତ ଯୋଜନରେ ଅଛ ମନେହେଉଅଛି ।

(ପରୁଣ)

ତୋତେ ଦେଖି ମିତ କହୁଅଛି ସତ ଦିନ ସାରା ମୋର ମନ
ହୁଏ ଛଟପଟ ନିରୁଜ କବାଟ ଡାକଦିଏ ଘନ ଘନ ରାତିରେ ସପନ
ଲଗେ ନାହିଁ ନିଜ ଯାଉଛି କବାଟ ଫିଟେ ତୋ ସୁଧାର ବଚନ
ଶୁଣିବାର ପାଇଁ ମନ ମୋର କାନ୍ଦୁଛି, କେମିତି ଲଗେ ଯେ ଖାଲି
ମନେ ମନେ ଟୋକୁଥିଲି
ଆଜି ଏ ଜମିରେ ତୋତେ ଦେଖି ଯାହା
ମନରେ ବିରୁର କଲି
ଯେବେ ତୁହି ବନ୍ଧୁ ଆସିବୁ ପାସ
ଲଗାଇବି ରସ ବିଷ ।

(ଏକାବନ)

ସରଗିର ଗଛେ ଲଟେଇ ଯାଇ ସେ ମାଳତୀର ଫୁଲ ହସେ
ବାସନାରେ ଭାର ପବନ ଉଲୁସି ଗୁରୁଦିଗଯାକ ବାସେ, ବଣ ପବନର ଦିହେ
କିଏ ପରୁରବ ସେଇ ବାସନାକୁ ବଣରେ ସେ ସରଯାଏ, କେହି
ଜାଣି ନ ପାରନ୍ତି ଜାଣିଲବେଳକୁ ମାଳତୀ ଯେ ମରଥାଏ

ତୁ ଯେ ସେଇ ମାଳତୀର ଲଟା
ନେଇ ଆଦରରେ ଘର ଅଗଣାରେ
ରୋପିଲେ ଶୋଭା ପାଆନ୍ତା
ସବୁରି ଆଦର ପାଇ ଆସ ମୋର ମନ
ବଣର ମାଳତୀ ତୁମ ଗାଲେ
ଚୁମା ଦେଇ ।

(ବାବନ)

ଏ ବୟସ ରଡ଼ନିଆଁ ଏ ବୟସ ମାନେ ନାହିଁ ପାହାଡ଼ ଓ ନଈ
ମାନେ ନାହିଁ ଚକ୍ର ଆଖି, ଅପହଞ୍ଚ ପଡ଼ାର ପାଚେରୀ, ଏ ବୟସ
ମଦମତ୍ତେ ପରାଣ ଦହଇ, ଏ ଯୁବା ବୟସ ଆମ କେତେ ଅବା
ବିବେକ ଜଗିବ ରତିରସ ମୁଖ ଲେଉଟି ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ନାଶିବ

ଏ ବସୁସ ମକମକ

ଫୁଟନ୍ତା ଭାତର ପ୍ରାୟେ ହୁଏ ଟକମକ

ଏବେ ଶୁଲଦିବା ପିତାମାତା ଆଗେ ଯାଇ

ଆମ ମନ ବାରତା କହିବା

ଏ ଚଇନ୍ଦ ଗାନ ଦେହମନ ମିଶିବାର ପାଇଁ

ରକ୍ତେ ରକ୍ତେ ଆଶଇ କମ୍ପନ

ରୂମେ ଚନ୍ଦନର ପାଣି ଅବା ବାସ ଚମ୍ପାଫୁଲ

ରୂମ ମୁହଁ ମନ ଦୁଦେ ହୁଏ ଝଲମଲ ।

ମିଳନ ନହେବ ଯଦି ଏ ପରାଣ ହେବ

କଲବଲ ।

ତୈନ୍ଦ୍ରଗାନ ଷଷ୍ଠ ଖଣ୍ଡ—ମିଳନ ପଦ

ମୂଳଗୀତ

ବନ୍ଧାଧନ ମୋର ତାଳମୁ କସି ତାଳମୁ ତୋଳିବି ତୋ କୋଳେ ବସି

କୋଳରେ ଲୁଗିବି ବସି ଅସୁବ ଫଳକୁ ତେବେ ତୋଳିବି

ନୂଆ କରୁଚିରେ ବସି

ଫଳ ଧରି ଖାଇଫୁଲ ବିରହ ବାଧା ଦୂର କରିବି

ଫଳ ଧରି ଝେଲି ଝେଲି ।

(ଚଇତ ପରବ ଗୀତ)

(ଚେପନ)

ପଦ ଯୋଡ଼ି ଗୀତ ମୁଁ ଖାଇଲି କେତେ ଦେବ ଦେବୀ ଜୁହାରଲି

ଦେବୀର ଆସନୁ କେତେ ଘିଅ ବୁଝାଇଲି ସାତବଣ୍ଡି ଫୁଲ ତୋଳି

ଗାତରେ ଆପିଲି କଳାକନା, ନାଲିନେତ, ରୂପା ଆଖି ଲୁଠିରେ ଝୁଙ୍ଗିଲି

ତୋତେ ମୁଁ ପାଇବି ବୋଲି ଗୀତ ଗାଇ ରହି ସାରିଦେଲି

ଚଇତ ଗୀତରେ ମାତ

ମୋ ତାଳମୁ କସି (୩୭)

ତୋ ଫଳ ଶୁଣିବା ପାଇଁ

ଶରଧା କରିଲି ।

୩୭ । ତାଳମୁକସି : ସମ୍ପୋଧନ/ସୁବଞ୍ଚକୁ ସ୍ନେହରେ ତାଳବା/ଇଚ୍ଛିତାର୍ଥେ ସୁରତ
ଇଚ୍ଛିତା ପାଇଁ ପ୍ରବର୍ତ୍ତାଇବା/ଅନୁତା ସୁବଞ୍ଚକୁ କୁହାଏ ।

(ଚଉବନ)

ଏତେବେଳେ ବନ୍ଧୁ ହେଲି ସନ୍ତୋଷ ତୋ ମନ ବିଫଳ ହେ ରସ ବିଷ
ରସରେ ରସାଇ ବିଷରେ ବିଷାଇ (୩୮) ଏବେ ଭୂଞ୍ଜାଇବି ପୀରତ ରସ
ଏକେତ ଭ୍ରମର ଯୁବା ବୟସ ଏକେତ ଆମର ଯୁବାବୟସ
ନୟିବ ମୋତେ ଗୋ ଗୁଡ଼ିକ ମୋତେ ଗୁଡ଼ିକଲେ ଲଳ ପତର ଝୁରି ଝୁରି
ଯିବି ମର

ଏବେ ଆସ ପାଶେ ବସ
ଭ୍ରମେ ଜାଣିଅଛ ମୋହନ ଓଷ (୩୯)
ଦେଇ ମନ କର ତୋଷ
ଥରେ ଛୁଇଁଦେଲେ ଭ୍ରମକୁ ବନ୍ଧୁ
ଫୁଲ ଫୁଟି ଦେବ ବାସ (୪୦) ।

(ପଞ୍ଚାବନ)

ଭ୍ରମେ କଥାଫୁଲ ଟିକି ଚନ୍ଦନ (୪୧) ଭ୍ରମ ବାସନାରେ ଭ୍ରମର ଛନ (୪୨)
ପରାଣ ହୁଅଇ ଝୁରି ଥରେ ଦିଅ ବନ୍ଧୁ ଯୁରତି କରିବ ଦେହ ଶୀତ ଯିବି ମର
କିଏ ଜାଣେ କାଲି ଥିବ ରଜା ନଥିବାର ବିଷମ ଜଞ୍ଜାଳ ଏବେ ମୁକତି ପାଇବି
ଧରନେଇଯିବି ଭାତ ଭ୍ରମ ଆମ ବନ୍ଧୁ ନିଶ୍ଚେ ହୋଇଗଲେ (୪୩) କୁଟୁମ୍ବକୁ
ଦେବି ଭାତ (୪୪)

୩୮ । ରସରେ ରସାଇ ବିଷରେ ବିଷାଇ ମିଳନ ପାଇଁ ମିଳନର ଗୀତ ଓ ବିଚ୍ଛେଦ
ପାଇଁ ବିଷାଦର ଗୀତ ଗାଇ ।

୩୯ । ମୋହନ ଓଷ ଆକର୍ଷଣ କରିବାର କଳା ।

୪୦ । ଫୁଲ ଫୁଟି ଦେବ ବାସ ପ୍ରେମ ନିବିଡ଼ ଓ ପ୍ରସନ୍ନତର ହେବ । କାମନା
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ । ମନ ତୋଷ ହୋଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଅନୁଭବ ଆସିବ ।

୪୧ । କଥାଫୁଲ ଯୁବକକୁ ଡାକିବାର ନାମ ।

ଟିକି ଚନ୍ଦନ ପ୍ରେମିକା ଶ୍ରବଣରେ ତା' ମନର ମଣିଷକୁ ଡାକିଥାଏ ଏମିତି
ନାମରେ ।

୪୨ । ଭ୍ରମର ଛନ ଫୁଲ ବାସନାରେ ଭ୍ରମର ମୋହାଛନ୍ନ ହୋଇ ଫୁଲ ରୂପରେ
ଭିଡ଼ିବୁଲେ, ମୁଁ ସେମିତି ତୋ ପାଇଁ ବିହ୍ୱଳିତ ମତି ହେଉଛି ।

୪୩ । ଭ୍ରମ ଆମ ବନ୍ଧୁ ନିଶ୍ଚେ ହୋଇଗଲେ ! ଆମେ ଭୁଲିଯିବି ବିବାହ କରିବା
ପାଇଁ ରଜି ହେଲେ ।

୪୪ । କୁଟୁମ୍ବକୁ ଦେବି ଭାତ ସମସ୍ତ ବନ୍ଧୁବାବଦ୍ଧ ଡାକି ଚଢ଼ା କରିବି ।
ସାମାଜିକ ସ୍ୱୀକୃତି ପାଇ ଏ ପଦ ।

ଭୂମେ ଜନ୍ମ ମୁହିଁ ତରୁ
 ସାଙ୍ଗ ହୋଇ ଯେବେ ବାଟ ଚାଲୁଥିବା
 ମୁକୁତା ଗୁଞ୍ଜିଲ ପରୁ
 ଭୂମେ ମୋ ଫୁଲ ପସରା ।

(ଛପନ)

କୁରେଇ ଫୁଲ ଯେ ବାସନା ମାରେ ଦେହ ପାଇଁ ହେବ ଲେଡ଼ା ଯେ କରେ
 କଅଁଳ ମାଉଁସେ ଲଗଇ ନିଆଁ ଅଳ୍ପ ଯଦ ବନ୍ଧୁ ଧୂଳିଆ ଦିଅ
 କୋଳେ ଧରି ଫଳ ଖାଇବା ପାଇଁ ହସାଇ ଖେଳାଇ ନିଅ, ଚଇତ
 ଗୀତର ମରମ ବୁଝି ମାଗୁଛୁ ମେଲଣି ଦିଅ ମେଲଣି ଆଗରୁ
 ବାରମାସ ଗୀତ ପଦେ ଦୁଇପଦ ଗାଅ
 ଗାଇ ନପାରିଲେ ଗାହାକମଣି (୪୫)
 ଗୋଡ଼ ମୋର ଦମିଦିଅ ।

**ତୈହଗାନ ସପ୍ତମ ଖେତା ବୈଶାଖରୁ ତୈହଯାଏ କେମିତି
 ଜୀବନ**

(ସତାବନ)

ଏ ମାସ ଯେ ରସସ୍ନାନ ନିର୍ମେୟ ଆକାଶତଳେ ପୋଡ଼ିଯାଏ ବଣ ବଲ୍ଲ ମନ
 ଏ ମାସ ଯେ ସ୍ୱେଦମୟ ଦେଲେ ଦେହେ ରତନାଏ ଜଳିବାର ଛନ୍ଦସ୍ନାନ ଗାନ
 ଏ ମାସ ଯେ ମନମାରେ ସବୁଠାରେ ଶୁଣିଲ ଶୁଣିଲ ଦିଶେ କେତେ ସ୍ନାନମାନ
 ଶୁଣିଲା ନର କୁଅ, ନର ଓ ପୋଡ଼ିଯମାନ ଜଳବନେ ଛଟପଟ ମାନ
 ନବ ଯଉବନ ବୁଝି
 ମୋତେ ଗେଲ କଲେ ଦୁଃଖ ରତନ
 ମୋର ପଞ୍ଚପ୍ରାଣ ରହି ।

(ଅଠ ବନ)

ଚାନ୍ଦ୍ରର ଶେଯେ ଯେବେ ଆସେ ମାସ ବଇଶାଖ ଫୁଲ ସବୁ କାନ୍ତି
 ଧରି ଫଳଦୁଏ, ଏ ମାସ ବିଷାଦ ଆଣେ ମନେ ମନେ ଦେଇ ଗ୍ରାସ
 କରଇ ଅଚେତ, ସବୁଠାରେ ଆନମନା ଭବ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୁଅଇ ପ୍ରାଣ ପ୍ରଠର
 ନିଶ୍ୱାସ କୁଟେ, ଝାଲଗରେ ପିଟାବାସ ବେକମୁଲ ନାଉଡ଼ଲ ସବୁହୁଏ
 ଯେ ତରଳ ବିଷ

୪୫ । ଗାହାକ ମଣି : ଗାୟକ ରହି ।

ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଯାହା
ମାୟାରେ ମରନ୍ତି ପଡ଼ି
ଭୁଲିଯାଇ ମରଣ ଦେବତା
ଲେଉଟିଆନ୍ତି ଦେହଯୁଗ
ହାଇରେ ବଧାତା ।

(ଅଣଷଠି)

ନିରାଶାର ମାସ ଶେଷ ଫଳ ପାତର ସୁବାସ ହେଲା ଆସି ଏବେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସ
ଗଛେ ପହେ ଝରା ଧାସ, ପିଣ୍ଡପରାଣରେ ଗ୍ରାସ, ଦେହେ ରହେ ନାହିଁ ବାସ
ବୁଝାଇ କହିବ କେତେ ତୁମେ ଆସି ପାଶେ ବସ ଚମ୍ପାକଢ଼ି ପ୍ରୀତିହାସ
ତୁମକୁ ଦେଖିଲେ ଲାଗେ ଆସିଗଲା ମଧୁମାସ ହାରଇ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହାସ
ନକର ନିରାଶ

ଶୁଣି ତୁମର ବଚନ
ପୂରିଗଲା ମୋର ପ୍ରାଣ
ପିଇବ କୁଅରୁ ପାଣି
ହେବ ବିଶ୍ୱାସ ।

(ଷାଠିଏ)

ନିରାଶାର ମାସ ଶେଷ ଫଳ ପାତର ସୁବାସ ହେଲା ଆସି ଏବେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠମାସ
ଯୁବକ ପାଇଁ ଯୁବତୀ, କନ୍ୟାର ପାଇଁ ରାଜ ବଧାତା ପଡ଼ିଛି ଯେହ୍ନେ
ମୁକୁତା ହାର, ନିଦାରୁଣ ଝରକାଳ, ବନ୍ଧୁଯାଉଅଛି ଯେହ୍ନେ
ପୂରିବ କାଳ, ଏ ସମୟେ ପ୍ରୀତିଭାବ କି ଯେ ଅଦୃଷ୍ଟ ଦେବ

ଶୁଣିଲ କୁଅରୁ ପାଣି
କେମିତି ପିଇବ ଛୁଣି
ଆଉ କେତେ ଦିନ ଯାଉ
ବର୍ଜା ଆସିବ ।

(ଏକଷଠି)

ମଉଳିଲ ଝରାଧାସ ଆକାଶେ ମେଘ ପ୍ରକାଶ ଆସିଲା ଯାହା
ପ୍ରାଣ ହରଷ, ଆଲଟ ଗୁମର ହାସ, ଦଣ୍ଡ ତୁଲ୍ୟ ସିଂହବାଦ୍ୟ ବାଜେ ଅଶେଷ
ପ୍ରଭୁ ବିଜେକଲେ ରଥ ପୂର୍ବଭାବେ ମନୋରଥ ପ୍ରେମୀ ଜନବନ୍ଧୁ ସେହେ
ଦେଖିଲେ ମନକୁ ବୁଝେ, ନ ମାଗିଲେ ଯାଚିବ ଏ ଅଲୋଡ଼ା ଧନ

ମୋର ଯୁବାକାଳ ଭବ
ମିତଣିରେ ଥରେ ଭବ
ଜୀବ ଥିଲା ଯାଏ ଜୀବ
ତୋର ପାଶେ ଉଡ଼ୁଥିବ
କରମ ହୁଏ ।

(ବାଷଠି)

ଆସିଲୁ ବରଷା ମାସ ମୟୂର ତାଳେ ଉତ୍ତାପ ପୀରତ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ
ମରଇ ଭେଳ, ଗଛରେ କଦମ୍ବ ଫୁଟେ, ଛବନରେ ବାସକୁଟେ, ତୋ ମନ
କେତେ ଉକାଟ ଜାଣେରେ ମୁଁହିଁ, ଏତେ ମରବାର ଭବ, ଦେହ ପାଇଁ
ଦେହ ମାଗ, ଅଧୀର ଅସ୍ଥିର ହେଲେ ଯେ ନଷ୍ଟ ଯୋଗ ।

ଏ ବୟସ ମଦମତ୍ତ
କୁଣ୍ଡିଲେ ବଡ଼ ପ୍ରମାଦ
ଶାଳମୂଳେ ଛତୁ ତୋଳେ
ଗୁହଁନ । ମୋତେ ତୁ ତିଳେ
ମରବା ଯୋଗ ।

(ତେଷଠି)

ପୂରିଲୁ ଆଶାତ କାଳ ପାଣି ବର୍ଷେ ଅନର୍ଗଳ ମେଘ ଘୋର ଅନକାର
ଦିନ ରାତି ଝର ଝର ଝରିଲୁ ଜଳ, ଦେହ ମନ ଉଲୁସିଲୁ, ତୋର ପାଇଁ
ମନ ହେଲା, ତୋ ଉଦର ପୁନାକାନ୍ତି ମନ ମୋହଲୁ, କି ଯେ
ତୋର ଆକର୍ଷଣ, ମାରିବ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରାଣ କହୁଲୁ, ଶ୍ରାବଣ
ବର୍ଷାରେ ମନ ବଣ ଜଳିଲୁ, ନ ପୂରିଲୁ ଆଶା ।

ତୋର ଏ ଲବଣୀ ଦେହ
କାହାପାଇଁ ଶୋରି କହ
ସାଇତୁ ରଖିବୁ ଏତେ ଯତନ ସହ
ଦେଖିବା ଲୋକର ଆଶା
କର ସୁଦୟା ହଥ ଗୋ ଭାଷା ।

(ଚଉଷଠି)

ମୁଁ ତ ପାରୁନାହିଁ ଦେଖି କିଏ ସେ ଜୀବର ଧନ ମାରିବ ମାନ
ଦନ ମୋର ଶ୍ରାବଣରେ ଲୋଳେ ମୋତେ ଧରି ଥରେ ଚୁମିବ ଓଠକୁ

ମୋର ପୂରାକ ମନ, ଏବେ ଆସେ ନୂଆଖିଆ, ଫୁଲ ଫୁଟେ
ହୋଇ ନୂଆ, ନୂଆ ଲୁଗା, ନୂଆ ଝଙ୍କା ଜୀବନ ହସେ ଏ ପ୍ରୀତି
ପରବ ପାଇଁ ମନର ଶରଧା ପାଇଁ କିଏ ସେ ଆସେ

ଆଖି ପାଣି ଆଖିରେ ମଲ୍
ତାକୁ ଦେଖି ନୁ ହୋଇଲ
ଏ ସୁନାର ଦେହ ମୋର
ଚୁନା ହୋଇଲ ।

(ପଞ୍ଚଷଠି)

ଘୋର ବର୍ଷାକାଳ ଗଲ, ମେଢ଼ ସଫା, ପବନରେ ବାସନା ଭରିଲ
ଦେବା ପୁଜା ଶୀତ ବୋଲି ଭେଦୁଅ ଆସିଲ
ତୁ ଯେ ନବ ଯଉବନ, ପରସିଅ ପ୍ରୀତିମୟୀ କି ବୋଲି ତାଜବ ତୋତେ
ତାକବ କି କରମଣୀ ଅବା ପାଗଲ ପଣସ ଗୋର
ଜାଣି ନହେଲ ମତି ମୋ ଘାବୁରୁ, ଯାହା ଉଛୁନି ହେଲ ।

ବିଲସାରୁ ଏବେ ଧାନବତ୍ସ
ସୁଖରେ ବଢ଼ିବା ପାଇଁ
ମନେ ମୋର ଇଚ୍ଛା ସୁନ୍ଦରୀ ଦୁବତୀ
ତୋତେ ମାଗେ ପ୍ରୀତିଦାନ ଦିଅ ଗୋ ମୁରୁରୁ

(ଛଅଷଠି)

କି ବରଷା ଖାଲି ଜଳ ପୂରି ନଇ ନାଳ ହୁଡ଼ି ଶୁଖି ଚଲେ ଅନର୍ଗଳ
ତା ଦାଉରେ ମନ ଦେହ ଅରିଯାଇ ଲେଡ଼ିଥିଲ ତୋ ଉତ୍ସୁକ କୋଳ
ଗଲ ସେଇ କାଳ ଏବେ ଆକାଶରେ ନାହିଁ ମେଢ଼ମାଳ, ଚାରିଆଡ଼େ
ନିର୍ମଳ ଆକାଶ ଦିଶେ, ଦିଶେ ବରମାଳ, ଧଳାଫୁଲ ସୁନ୍ଦର ସକାଳ
ଏମିତି ମନ୍ଦିର କାଳ, ଏ ମାସ ଭେଦୁଅ ।

ଅଳ୍ପ ମନ ଆସିବରେ ପାଶ
ତା' ଆଗରୁ ମୋ ଭଉଣୀ
ମଙ୍ଗିବାର ପାଇଁ କର ତୁ ଉପାୟ
ନୋହଲେ ବିଅର୍ଥ ହେବ ସବୁ ଆଶା
ଦେରିବ ନିରାଶା ହେବ ଜୀବନ ଅଥୟ ।

(ସତ୍ୟ)

ଏ ଅନନ୍ଦ ସବୁ ବେଳେ ଆସେ ନାହିଁ, ସବୁବେଳେ ଆସେ ନାହିଁ ମଦମାତା ରୁ
 ଯବୁବେଳେ ଲଗେନାହିଁ ପୀରତି ପରାଣ ପାଇଁ ଲଗେନାହିଁ ଭଲ ପାଇବାର ରୁ
 ବେଳେବେଳେ ମନ ବଣ ପୋଡ଼େ ସେ ନିଆଁରେ ସସାର ଉଜୁଡ଼େ ଥରେ ସେକ
 ନିଆଁ ପାଇଁ କେତେ ଜନ୍ମ ଜନ୍ମାନୁର ଅପେକ୍ଷାର ଫୁଲବନେ ଯେ ଭ୍ରମର ଉଡ଼େ
 ସେମିତି ଏ ମାସ ଦଶହରା, ଭଦ୍ରବର ହାତ ଗୁଡ଼ି ଆସିଅଛି ଦେଖିବ ଯାତର

ସଜନରେ ଏବଯାଏ

ଧରନାହିଁ କାହା ହାତ

ଧାନବିଲ ହୃଦାପାଶେ ପଡ଼ୁଛି ବସର (୪୭)

ଭୂମ ଆସିବ କି ସତେ

କରିବାରୁ ଘର ।

(ଅଂଷଠ)

ଏଡ଼ିକି ନିର୍ମଳ ଏକ ବାଳୁଙ୍ଗାର ଧାନ ଜମିରେ ଉଠାଇ ମୁଣ୍ଡକରେ ନିରାକ୍ଷଣ
 ସେମିତି ନିର୍ମଳ ଏବେ ଏକ ଦେହ ମନ ହୋଇବାକୁ ପୀରତି ମଗନ
 କହି ହେଉ ନାହିଁ ଆଉ ସବୁ ହେଉ ନାହିଁ, ଝଗେ ଝଗେ ମତି ମୋର
 ବୁଡ଼ଇ ଉଠଇ, ଜହର ଆଲୁଅ ଆଉ ତରୁର ଉଜ୍ଜଳ ତମେ ନଥିବାରୁ
 ବନ୍ଧୁ ଏ ମନୁ ଅନ୍ଧାର ।

ବିକଳ ହେଉଛି ମନ

ଏ ମାସ ଆଶ୍ୱିନ

କରନ୍ତୁ ଲଜ୍ଜା ମନକଥା ଶୋଇଲେ ମିତ

ବହୁଧିବ ଏ ବ୍ୟସ୍ତ ପ୍ରାଣ ।

(ଅଶ୍ୱତ୍ୱରୀ)

କମିଯାଉ ପାତଳ ଧାନର ସୀସା ପବନରେ ଦୋହଲୁ ଯେ ଥାଏ
 ହଳଦିଆ ଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ନୂଆ ଝିଅଟିଏ ଯେତେ ଡେଇଁ ବୁଲୁଥାଏ
 ବିମଳ ପୋଡ଼ଣୁ ପାଣି, ଆକାଶ ନିର୍ମଳ ଦିଶେ, ଝରଣାର ଜଳେ
 ନେରାଣୁଙ୍କ ମାଳ ଉପରକୁ ତଳକୁ ହୋଇ କାଟୁଛନ୍ତି କାଳ
 ଦାପାବଳୀ ମାସ ଇଏ ଗାଈ ଗୋରୁ ଭିତରୀଆ ଗଉଡ଼ର ଗୁଡ଼ଲିଆ
 ମଦ ତକା ଗୀତିର ଆସର ।

(୪୭) ବସର ବର୍ଷାଦିନେ ବିଲରୁ ପାଣି ତଳକୁ ଗଡ଼ିଯାଉଥିବା ଜାଗାରେ
 ବର୍ଷାକାଳୀନ ଗ୍ରେଟମାଛ ଧରିବା ପାଇଁ ବାଉଁଶ ଗୁଣା ତାଟିପକା ଯାଇଥାଏ ।

ଦଣ୍ଡହରା ହାଟେ ବକା
 ଗୁଡ଼ି ଯେ ଶାକର
 ତୋ ପାଇଁକ ମିତଣିରେ
 ମୋ ମନରେ ଆଶାର ବଜାର
 ଆସ ଯିବା ଧାନକାଟି
 କାର୍ତ୍ତିକର କାଳ ।

(ସବୁରୀ)

ତୋ ଗୀତ ଯେ ମଧୁମୟ ତୋ ଗୀତ ଯେ ଘନରସେ ରସମୟ
 ତୋ ଗୀତ ଯେ ମୋହନୀ ପରାଣ ଭିତର ଯାଏ ଦେହ କସମସ ହୁଏ
 ଯମୟ ପିଠିରେ ଯାଏ କେତେ ଫୁଲ ବରଷି ବରଷି ମନହୁଏ ଅଥୟ
 ଅଥୟ, ଏମିତି ସୁନ୍ଦର କାଳ, ସୁନାଧାନ ବଲମାଳ, ଶୁଆ ଚରି ଉଡ଼ି
 ଦଳ ଦଳ, ଡାକନ୍ତି ସଖୀରେ କେତେ ସାରକୁ ପୀରତି ପଥେ

ଶୁଣି ଗୀତ ତୋର ମିତ
 ପରାଣ ହେଲୁ ଭ୍ରମତ
 ଆଜିଠାରୁ ଦେହ ପ୍ରାଣ
 କରି ତୋତେ ସମର୍ପଣ
 ଆସ ଯିବ ଧାନ କାଟି
 କାର୍ତ୍ତିକ କାଳ ।

(ଏକସ୍ରରୀ)

କାର୍ତ୍ତିକ ମାସର ଗୀତ ଗାଇ ଶୁଣାଇବାକୁ ମିତ ଏବେ କହୁ ଫୁଲିଲୁ କଥା
 ଏ ମାସ ଯେ ସବୁ ମାସୁ ସୁନ୍ଦର ମନ୍ଦିର ବୋଲି କହୁଥାଏ ଚଢ଼େଇର ପୁର
 ଯେଉଁଆଡ଼େ ଅଛି ଯାଏ ହଲଦିଆ ଧାନ କ୍ଷେତ, ଚଟିଆ ଚଢ଼େଇ ବଲେ
 ମାରନ୍ତି, ଧୂଳି, ପାତଳ ଧାନକୁ ଦେଖି ଗୁଣି ଆଜି କେତେ ସୁଖୀ
 ଆସ ତୁମେ ହୋଇ ସାଥୀ
 ବଲକୁ ଯିବା ହାତରେ ଯେ ଦାଆ ଧରି
 ଧାନକାଟି ଜବନର ଖୁସି ବାସି
 ଗୀତ ଗାଇବା, ମନ ମୋହବା ।

(ବାସ୍ରରୀ)

ହୁଅ ନାହିଁ ଏତେ ତର ତର ପୀରତି ହେବ ଯେ ପିତା ମନ ଅଧର
 ଏ ମାସ ଯେ ସୁଖମୟ ମନ ଦୁଲ୍ଲଭ ସମୟ କଣ୍ଠରେ ଆସେ ଯେ ଗୀତ

ତୋର ପାଇଁ ମିତ, ମାର୍ଗଶିର ଲକ୍ଷ୍ମୀଙ୍କର ହେବ ବିଜୟ ବିହାର ପୁରସ୍କାରିବ
ଘର ଶୁଭ ଧାନ ଅପାର, ଏ ମାସରେ ମନ ହୁଏ କେତେ ଅବିର

ତୁମେ ତିଳେ ଅସ୍ତ ଧର
କରବାକୁ ଯଦି ଦୂର ଏ ଦେହ ମୋର
ହାତରେ ଧରିବା ଦାଆ ଜୀବନ ରକ୍ଷା ନୂଆ
ବିଲେ ଯିବା ଧାନ କାଟି
ଏ ମାର୍ଗଶିର ।

(ଚେପ୍ରରୀ)

ମାର୍ଗଶିର ମନୋହର ଧରକୁ ଛୁଡ଼ି ଏଥର ପଡ଼ିବେ ମଉନେ ତାଳି
ଆଖି ବୁଜିଲୁ, ଝିଲରେ ଧାନରେ ଗଦା, ଫଳରେ ମାଦଳ ବଜା, ମହୁରା ଗୀତରେ
ସାରା ଗାଆଁ ନାଚିଲୁ, କେତେ ମାଦଳର ନାଦ, ଧାଙ୍ଗି ଡାଁ ଛନ୍ଦ ଉନ୍ମାଦ
ଅଶ୍ଵାରେ ଛନ୍ଦଣ ହାତ ଗୀତ ଗାଇଲୁ, ଗୀତରେ ଦେହର ଦାହ ମନ ମୋହଲୁ

ତୁମକୁ ଦେଖିଲି ଥରେ
ଯଉବନ ଫୁଟି ଦିଶେ
ମୋ ମୁକା ବସୁସ ଆସେ
ପୀରତି ଆସେ ତୁମକୁ ଚାହେଁ
କରମହନ ମୁହଁ ମରମ ଦେହେ ।

(ଚଉପ୍ରରୀ)

ପାହାଡ଼ ଦିଶିଲ ନାଳ, ଗଛରେ ଫୁଟିଲ ଫୁଲ, କୁନ୍ଦ ଲତା ପ୍ରସୂତିକା
ଦେଖେ ତା' ଫୁଲ, କେତେ ବାସ ବିତରଳ, ମନ ପରାଣ ଭିଜାଇ, ଦେହେ
ଦେହେ ଅନଙ୍ଗର ରାଗ ଲଗାଇ, ତୁମକୁ ଦେଖି ମୁଁ ମିତ ପ୍ରେମରେ
ବୁଝିଲୁ ଚିତ୍ତ, ଜର ଜର ପ୍ରାଣେ ମୋର ଉନ୍ମା ଜଣାଇ
ଆସେ କୁହୁଡ଼ିର ମାସ, ଆମ୍ଭ ବଢ଼ିଲେ ସୁବାସ, ମହୁଲ ନିଶାରେ ମଜ୍ଜି ଆସେ ପଡ଼ିବ

କରମରେ ଥିଲୁ ବୋଲି
ବରୁ ତୋ ଭେଟ ପାଇଲି
ଆକୁଲ ନ ହୋଇ ବସ
ଆଉ ସହକାର ନୁହେଁ ବଢ଼ିଲୁ ଆଶ ।

(ପଞ୍ଚସ୍ରବୀ)

ଗୁରୁଆଡ଼େ କୁନ୍ଦବଣ ଫୁଲଫୁଟେ ରଣଭଣ, ଭ୍ରମର ମତି ଆକୁଳ, କି ଯେ
ବିକଳ, ସେହିପରି କେତକା ଗୋ ତୋ ପାଖରେ ମୁଁ ଥିବି ଗୋ ଏଇ
ଦେହ ପାଇଁ ତୋର ମନରେ କେତେ ଆତୁର ଦିନରାତି ସପନରେ ଦେଖି
ତୋତେ ସଜନୀରେ ଜନ୍ମ ଆଲୁଅର ଢଳେ ସରଗି ଗଛର ମୂଳେ ଜଗି
ତୋତେ ବିତେ ରାତି କେତେ ମୁହାପ, (୩୭) ତୁ ନ ଆସିଲେ ଗୋରୁ ଜବନ ନାଶ
ଏଥିପାଇଁ ଆସିଲୁକି ମାସ ପଢ଼ସ

ଆସ ମୋର ଶିଳା ରତନ
କୁନ୍ଦ ଫୁଲେ ହାର ଗୁଞ୍ଜି
ପିତାଙ୍କବ ଦୋଲ ମନେହୁଏ ଆଛନ
ତୁ ମୋର ଫୁଲସୋରା ଯୁବତୀ ଧନ ।

(ଛଅସ୍ରବୀ)

କେତେ ଯେ ଅଶ୍ବିର ମତି ନ ସରଇ ଦିନ ରାତି କେବଳ ତୋ ଭାବ ମାରେ ପରାଣ
ଦହେ ତୋର ଯୁବା ଯଡ଼ବନ ନାରଙ୍ଗୀ ଫଳ ସମାନ ହାତେଧରି ଖେଳ ଖେଳି
ଛୁଆଁନ୍ତି ଦେହେ ତେବେ ସିନା ପୁଣି ଲଗନ୍ତା ଏ ଗୀତର ଅଦଭିତ ବାଧୁ ନଥାନ୍ତା,
ଗୀତରେ କି ପେଟପୁରେ ତୁ ରହିବୁ ସଦା ଦୂରେ ଗାଇ ମଧୁର ସୁସ୍ବରେ ପୀରତି ଗାନ
କରିବା ପାଇଁକି ମୋର ମନ ଉଛନ୍ତି

ଯଦି ଏ ଭାବନା ଥିଲା
କିଆଁ ବିନ୍ଦୁ ଭେଟାଇଲା
ପ୍ରେମର ମଞ୍ଜୁଳ ବାଣୀ ବଜାଇଦେଲା
ତୋତେ ଗୁଞ୍ଜିବାର ବେଳେ
ଶୀତ ଆସିଲା ।

(୩୭) ମୁହାଁସ ମନରେ ପ୍ରେମଭାବ ଜଗାଇଦେଇ ଦୂରେଇ ରହି ପ୍ରେମିକର
ଅନ୍ତର୍ଦ୍ଧାତ୍ମକୁ ଦେଖିବା/ମାୟା ଜଗାଇବା/ଲୋଡ଼ିବା ପଣକୁ ଗଭୀର କରିବା
ଭାବରେ ଏହି ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ/ମୁହଁ + ଆଶ, ମୁହାଁଶ ଲୋକ ଶବ୍ଦରେ ‘ଶ’
ସ ରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଥାଏ । ଛଳବିଶେଷରେ ଗଭୀର ସମ୍ପର୍କକୁ ମଧ୍ୟ
ବୁଝାଇଥାଏ । ସ୍ନେହ, ସରଗ ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଗ ହୋଇଥାଏ ।

(ସତସ୍ତ୍ରୀ)

ଶୀତ ଆସେ ମିତ ପାଇଁ ମନ ଦେହକୁ କମାଇ ତା' ପରଶେ ମରମରେ ଲଗଇ ନଆଁ
 ଯୁବା ଦେହ କନ କନ ମନହୁଏ ଛନ ଛନ ସଞ୍ଜବେଳ ପାଇଁ ଜଗେ ଆତ୍ମର ମନ
 ସବୁବେଳେ ଏମିତି ହୁଏ, ମାତ୍ର ମାତ୍ର ଶୀତ ରାତି ନାହିଁ ପୁରୁଷର ଗୁଣ ବିଷାଦ ମୋ
 ମଧୁରାତି ମରେ ସପନ, ଏ ମାତ୍ର ଅତ୍ୟାତ୍ମରେ ଯାଏଁ ଜୀବନ

ତୁମେ ଆସି ରଖ ମୋ ପ୍ରାଣ
 ଥରେ ମୋତେ ତୁମ୍ଭିଁ ଯାଅ
 ବୁଢ଼ାଇ ମନ ତେବେ ସିନା ଏ ଶୀତକାଳ
 ବଢ଼ିବା ଧନ ।

(ଅଂସ୍ରୀ)

ଶୁଣିଗଲା ପାଣି ଘାଟ, ଶୁଣିଲି ଯେ ନର ତଟ, ଗଛରୁ ବଢ଼ିଲା ପକ୍ଷ ଥୁଣ୍ଡା ଦିଶିଲା
 ଶୁଣିଲା ପକ୍ଷରେ ନଆଁ ଲାଗି ବଣେ ଉଠେ ଧୂଆଁ ସେହପରି ହା ହୁଡ଼ାଣ ପ୍ରାଣ ନାଶିଲା
 କି ଯେ ଗଲା ମାତ୍ର ମାତ୍ର, ଶିବରାତ୍ରି ଯାହା ଶେଷ, ମେଳା ମଣ୍ଡେଇ ବିଶେଷ
 ଶେଷ ଯେ ହେଲା, ମାଲରଙ୍ଗେ ଧାରାଧା ହୋଇ ଧୂସର ପ୍ରକାଶ ଏକାଳେ ଫଗୁଣ
 ମାତ୍ର ଆସି ଯେ ହେଲା

ଦେହ ପାଇଁ ଦେହ ଲେଉଟାଇ
 ତୋର ଦୁଇପଦ କଥା
 ବଢ଼ାଇ ମନର ବ୍ୟଥା କି ଯେ ସାଧୁଲା
 ମିତଶୀତେ ଫଗୁମାତ୍ର ମୋତେ ମାରୁଲା ।

(ଅଣାଅଣୀ)

ହଲ ପୋଡ଼ି ଯାହା ଦିନ କହିଲୁ ମୋ ଜୀବଧନ ଜଣିଦବୁ ଫୁଲ ସୋରା ପିତଳ ମୁଦ
 ମତେ ସାଙ୍ଗେ ନେଇଯିବୁ ବକାର ବୁଲଇ ଦବୁ ମିଠାପାନେ ମନ ରଞ୍ଜି ଗୀତ ଗାଇବୁ
 ପାନଥା ଜୁନଥା ଗାନ ଗାଇ ହୋଇବା ମଗନ ହାତେ ହାତ ଧରି ଧନ ବାଟ ଚାଲିବୁ
 ହଲ ପୋଡ଼ି ଯାହା ଗଲା କଥା ଦେବା ସାର ହେଲା ଆସିଲୁନି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରେ ଦିନ
 ସରିଲା ଏ ଫଗୁଣ ମଧୁମାତ୍ର ମୋତେ ଦହିଲା

ମନର ମଣିଷ ବୋଲି
 କେତେ ଆଶା କରିଥିଲି

ଆଉ କେଉଁ ରମଣୀ କି ମନ ମୋହଲ
ନ ଦେଖିଲି ତୋତେ ଥରେ
ଫଗୁଣ ଗଲ ।

(ଅଶୀଫ)

ଯାହା ତ ହେବାର ହେଲା ଫଗୁଣର ଫଗୁ ବନ୍ଧା ମନ ମୋହଲ ପ୍ରୀତିପଣ ତୋର
ମୋର ଏବେ ଯାଇ ଚଇନ୍ଦରେ ଫୁଲଫୁଟି ଫଳ କଢି ହେଲା ପ୍ରତୀକ୍ଷାର ହେବ ଶେଷ
ଜୀବନ ହୋଇବ ତୋଷ ଚଇନ୍ଦ ପଦରେ ତୋତେ ମଜାଇବି କେତେ ଯେବେ ତୁ
ହୋଇବୁ ତୋଷ ମନରେ ଲଭି ସନ୍ତୋଷ ତୋର ଯୁବା ଦେହ ପାଇଁ ଚଇନ୍ଦ ମାସ
ଧିରେ ଆସି ମୋତେ କହିଲୁ
ତୋ ହାତ ଧରିଲେ ବନ୍ଧୁ
ଯାଉଥିବା ପ୍ରାଣେ କେତେ ଫୁଲ ବଢିଲୁ
ଏବେ ଆସି ପାଶେ ବସ
ଝେଲିବା ଫୁଲର ଝେଲ
କେତକୀ ବାସ ।

(ଏକାଅଶୀ)

ଏ ଚଇନ୍ଦ ମାସେ ସାରା ପୃଥ୍ବୀ ରସେ ମାତେ, ରସେ ମାତେ ଗଛ ଲତା
ଯେତେ ସବୁ ପଶୁ ପକ୍ଷୀ ରସରେ ବୁଡ଼ନ୍ତି, ରସ ଖାଇ ରସ ପିଇ ରସମୟ
ସ୍ବପ୍ନେ ମଜ୍ଜି ରସ ରସା କଥା ଭାବି ହଜି ହଜାନ୍ତି ଚଇନ୍ଦ ଗାନରେ ମାତ ଯେତେ
ଯୁବକ ଯୁବତୀ ଲେଉଟିବା ପଥରେ ମରି ମରି ଜାଅନ୍ତି
ସେହପରି ତୋର ଗୀତ
ଏତେବେଳେ ଧନ ସନ୍ତୋଷ ହୋଇଲି
ଧରି ନେଇ ଯାଅ ହାତ
ତାକି ଆମେ ଆମ ବନ୍ଧୁକୁ ଚୁଟୁମୁକ୍ତ
ରାଜ ଦେବା ଭୋଜିଭୋଜ ।

ଚୈତ୍ରଗାନ ଅଷ୍ଟମ ଖେଦା ଅସରନ୍ତି ପ୍ରେମର ପସରା

(ବୟାଅଶୀ)

ତୁମେ ସେଇ କଳାମେଘ ତୁମେ ସେଇ ହସର ବିଜୁଳୀ ତୁମେ ଅଦନିଆ ଖରା
ତୁମେ ଅଟ ଅଦନିଆ ପାଣି ତୁମେ କୁକୁଡ଼ାର ଚୁଲ ମୟୂରର ବାଜଗଣି ଶିଖର

ସେହି ଚୁମେ ଚକ୍ରର ଆତ୍ମା ମନମୀତ ନୟନର ମଣି ଚୁମେ
ମନ ଦିଆନିଆ ଗୀତେ ଶୁଣାଇଲ ଦେହ ଦାହ ପ୍ରୀତିର କାହାଣୀ

ଶୁଣରେ ମିତଣି ମୋର
ଏ ଗୀତର ଅନ୍ତ ନାହିଁ
ଅନ୍ତ ନାହିଁ ଯୁବା ସ୍ବପ୍ନ ଦେହ ପାଇଁ
ଦାହ ପାଇଁ ଅସରନ୍ତି ପ୍ରୀତିର ସରଣୀ ।

(ଚେୟାଅଣ)

ତୁମ ଗୀତ ଗୀତ ନାହିଁ ପାରିଲି ମୁଁ ଜାଣି ଏ ଗୀତର ଗୀତରସେ ମନକୁଡ଼ି ପାରୁନି
ଉତ୍ତର ତୋ ସାଙ୍ଗରେ ଗଲେ ମିଶି ଏ ପିଣ୍ଡ ପରାଣ ମୋର ହେବ ପରା ପ୍ରେମର
ଉଜାଣି ତୁ ଯେଉଁଠି ମୁଁ ସେଇଠି ଚରକାଳ ବସନ୍ତର ବାଣୀ ତୋ ପାଶେ ମୁଁ
ସଦା ଥିବି ମୋ ଟିକି ଚନ୍ଦନ

ମରିଗଲେ ଝିନା ଗୁଡ଼ିଆବି
ଥିବା ଯାକେ ହୋଇଥିବି ତୋର ପ୍ରାଣଧନ
ଦେବୁକି ରୁମୁନ, ଶୁଣୁଥିବୁ ମୋ ଚକ୍ରର ଗାନ ।

(ଚଉବଅଣୀ)

ତୁମେ ଯେତେ ଥର ଫୁଲ ନାମଧର ମୋତେ ସଞ୍ଜେ ଥିଲ
ସେତେଥର ସେଇ ଫୁଲ ବାସ୍ନା ମୋତେ ଅଥୟ କରିଲେ
ତୁମେ ଯେତେ ଫଳ ନାମଧର ମୋତେ ଡାକିଦେଲ
ସେତେଥର ସେଇ ଫଳମାନ କେଉଁ ଏକ ନିବିଡ଼ ପରଶ ପାଇଁ
ପଡ଼ିଲେ ଉଠିଲେ ।

କି ମାୟାରେ ଏ ଜୀବନ
ଭଲ ପାଇବାର ପାଇଁ
ଅମଡ଼ା ମାଡ଼ଇ କୋଲି
ତୋ ଗୀତରୁ ବୁଝି ମୁଁ ପାରିଲି
ତୋତେ ହାରିଗଲି ।

(ପକ୍ଷାଅଣୀ)

ଯେଉଁଦିନ ଜାଣିଶୁଣି ମୋତେ ଦେଖି ତୁମେ ହସିଥିଲ
 ୪୭ (୧) ନିଶିବୋଲା ଦାନ୍ତେ ତୁମେ ଜିଭକୁ କାମୁଡ଼ି ଆଖିରୁଜି ଦେଇ
 କେଜାଣି କେମିତି ହଠାତ୍ ପବନରେ ସେଦିନ ସେ ବୋଲି
 କେବେ ନ ଶୁଣିବା ଗୀତମାନ ତମାତେ ଶୁଣାଇଲ
 ତୁମକୁ ପାଇବା ପାଇଁ ସେ ଦିନରୁ ଗଛମୂଳ, ବଲମାଳ ମୋତେ
 ନ ଅଣ୍ଟିଲ କେତେଦିନୁ ଚାଲିଥିବା ମୋ ଭିତର ଛୁତ ଦୁହିଁ ହୋଇଗଲା ।

ଏତେ ଦିନେ ଭେଟ ପାଇ
 ମନେ ମୋର ଯାହା ଥିଲା
 ସବୁ କହିଦେଲି
 ତୋତେ ମୁଁ ପାଇବ ବୋଲି
 ମୋର ଯେତେ ଯାହା ଥିଲା
 ସବୁ ଯାଚିଦେଲି ।

(ଛନ୍ଦ୍ରାଅଣୀ)

ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ଫୁଲ ଦଣ୍ଡି ନାକ ପାଇଁ ଲବଙ୍ଗର କଢ଼ି
 ଲୋଡ଼ା ନାହିଁ ବାଣ୍ଟ, କାନମୁଦ ବେକ ପାଇଁ ଚପମାଳା, ବେକସୂତା
 ଗନ୍ଧରେ ତିଆରି, ଲୋଡ଼ାନାହିଁ ହାତ ପାଇଁ ଚୁଡ଼ି, ଲାଗେ ଚୁଡ଼ି
 ବନରଥ ଆଇଁଟି ଓ ମୁଦ୍ର, ଅଣ୍ଟା ପାଇଁ କରଧନ ଶୋଚନା
 ଅନ୍ଧର ପର୍ବ ଡ଼ି ଗୋଡ଼ ଆଙ୍ଗୁଟିର ପାଇଁ ରୂପା ମୁଦ୍ର ଗହ୍ୱରା ଅସୁମାଣ

ତୁ ମୋର ପାଶେ ଥିଲେ
 ମୋର ସବୁ ଅଛି
 କିଏ ହେବ ଆୟୁ ଅଳଙ୍କାର
 ଗୀତରେ ଯେଉଁ ଜବନ
 ଦିଏ ତାକୁ ପାରିବ ମୁରୁଛୁ ।

୪୭ (୧) ନିଶିବୋଲା ଏକ ପ୍ରକାର କଳାରଙ୍ଗ, ଯାହା କେତେକ ଆଦିବାସୀ
 ଗୋଷ୍ଠୀର ରମଣୀମାନେ ଦାନ୍ତରେ ବୋଳିଥାନ୍ତି । ଏହି ନିଶି ରଙ୍ଗକୁ ଦାନ୍ତରେ
 ଲଗାଇଲେ ଯୁବକମାନେ ଆକର୍ଷିତ ହୁଅନ୍ତି ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରାଯାଏ । ଏହା
 ଏକ ସ୍ଥାନୀୟ ପ୍ରସାଧାନ ଭାବେ ପ୍ରସିଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ ।

(ସତ୍ୟାଗ୍ରହ)

ଏହି ଭଲ ପାଇବାର ଗୀତ ସୁସାର ବଚନ ସଦା ତୋର ମନେଥାଉ
 ପୀରତିର ମିଠା କଥା କହୁ କହୁ ଉଠୁ, ତାରା ହସୁଥାଉ
 ସଦାକାଳେ ତୁମ ଗାଆଁ ମୁଣ୍ଡେ ଗୁମୁ ଶୁଣି ଥା ତଳେ ଗିନି ମର୍ଦ୍ଦଳର ତାଳେ,
 ନାଟ ହେଉଥାଉ, ଧାଞ୍ଜଡ଼ି ମେଳରେ ମୋର ପ୍ରାଣମନ ତୋର ପାଇଁ
 ତୁଆ ଚନ୍ଦନର ଗୀତ ଚରକାଳ ଗାଇ ତୋତେ ଡାକୁଥାଉ

ଏ ଲେଡ଼ିବା ଏ ଡାକିବା
 ମିତ ପାଇଁ ମିତ ହେବା
 ବାଲିଫୁଲ ବାନ୍ଧିବାର ପାଇଁ
 ଗୀତରେ ପଦ ବାନ୍ଧିବା
 ସବୁବେଳେ ସତ ହେଉଥାଉ ।

ତୈଶ୍ରୀଗାନ ନବମ ଖଣ୍ଡ ହେ ବନ୍ଧୁ ବିଦାୟ

(ଅଠାଅଶୀ)

ତୋ ଗୀତରେ ହଜି ଗୀତ ପାଇଥିଲି ଜୀବନ ଅମୃତ ପ୍ରେମ ପ୍ରୀତି ଶୁଦ୍ଧ
 ପରମାଦି, ଗାଲେକ ନିନ୍ଦାକଥା ଗୁପ୍ତ ପୀରତି କରି ଅପେକ୍ଷାରେ
 ପ୍ରାଣ ଦାଉ, ସହଜେ ତ ଏଇ ମଧୁ ମାସ ଯୁବତା ରଜନ, ବୋଲି କେତେ
 ଶରଣା ମୁଁ କଲି ଏବେ କହୁ ଯିବୁ ବୋଲି କି ସଞ୍ଜନାଶ

ରାତିର ଚନ୍ଦନ ବାସ
 ରାତିର ରସ ନିର୍ଦ୍ଦୀପ
 ରାତିର ମଦର ହାସ
 ମନେପଡ଼ି ଲଗେ ହାସ
 ତୁ ଚାଲିଗଲେ ବନ୍ଧୁ ଖାଇବି ବସ ॥

(ଅଶୀନବେ)

ଦୁରୁଷ ଅଢ଼ିର ମତ ଯେହେଁ ସାମ ଗୁଡ଼େ କାଦି ପାଶେ ଥିଲେ ନ ପରୁରେ
 ଦୂରେ ଗଲେ ଝୁରୁମରେ ନିଜ ସୁଖ ପାଇଁ ସିଏ ପାଦ ନେଇ ମୁଣ୍ଡେ ଥୁଏ
 ଯିବି ବୋଲି କହିଦେଲେ ଘଡ଼ି ଘଡ଼ି ମୋହ ଯାଏ, ଅଛୁ ଦେହେ ଯେତେ
 ସନ୍ନ ମନେରେ ତବ ଉନ୍ନ ରାଣ ଦିଏ ଡାକିବି ବସ

ସମିତ ହୁଏ ମନ୍ଦ
 ରାତି ରାତି ପ୍ରୀତି ପାଇଁ
 ଆଖିରେ ଇଙ୍ଗିତ ଦେଇ
 ଠାରଇ କହି ଏ ପୁରୁଷ ଜାତି ବନ୍ଧୁ
 ବଡ଼ ବିପତ୍ତି ॥

(ନବେ)

ଲଗାଇ ମାୟା ପୀରତି ଅଜିବୁ କି ଅପକାଶି ପରାଣ ଯିବ
 ମୋ କାନ୍ଦ, ରହୁବ କପାଳ ନନ୍ଦ ରୁ ଯଦି ଯିବୁ ଗୁଲି କି ବୁଦ୍ଧି
 କରବ ବୋଲି ଜାଣି ନପାର ମରବ ତୋତେ ଯଦି ହୁଇବ
 ବନ୍ଧୁରେ କହୁଛୁ ସତ ଘୋଷିବ ଅଦନ ମେଘ ବନ୍ଧିବ ପାଣି ।
 ମରମ ହୋଇବ ହାଣି
 ସରନ ରାତି କାହାଣୀ
 ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣ ଦେନାଦେନ
 ତୋ ଅବର୍ତ୍ତମାନରେ
 ପ୍ରାଣ ହୋଇବ ହାନି ॥

(ଏକାନବେ)

ରୁଆ ଆସେ ରୁଆ ଯାଏ ସବୁ ଏଠି ସ୍ଥିର ନୁହେଁ
 ଆସିଲେ ଯିବାକୁ ହୁଏ ଜୀବନେ ସତ ପ୍ରେମ ପ୍ରଣୟର ଗୀତ
 ଶୁଣାଇ ତୋତେରେ ମିତ ଚକତ ପରବ ଗୀତେ ମନ ମୋହଲ
 ମରଗଲ ମଧୁରାତି ଦେହରେ ଜଗାଇ ତାତି ଜଳିବାର ଡାକ୍ର ପୁଣ୍ୟ
 ସବୁଦିନ ପାଇଁ ମନେରହୁବ ବୋଲି ।
 ବିଦାୟ ଜଣାଇ ବନ୍ଧୁ ଯାଉଛୁ ଗୁଲି
 ଦୟାଶା ମରୁଆ ବାସ
 କାକୁଡ଼ି ଫୁଲର ହାସ
 ଭ୍ରମର ଗୁଞ୍ଜନ ରାସ
 ମନରେ ଦେଉ ଆଶାସ
 ମନେ ରଖିଆରେ ବନ୍ଧୁ ଯାଉଛୁ ଦେଶ ॥

(ବୟାନବେ)

ଝୁରୁ ଖବନ ପରି ଏ ରାତି ଯେ ଯିବ ସରି ସରିଯିବ ପୁରର
 ଲହରୀ ଗଛର ଚଢ଼େଇ ସବୁ ଚପରା ଗୁପିବେ (୪୮) ଡେମିଟୁ ମାଲତୀ
 ଫୁଲ ପଡ଼ିବେ ଝରି ଜହ୍ନ ସବୁ ହରାଇବ ତାରା ଯିବେ ଶୋଇ
 ଆକାଶ କାକର ଟୋପା ପଡ଼ିବେ ଝରି

ଯିବା ବେଳ ହେଲେ ମିତ
 ଏମିତି କାହିଁକି ହୁଏ
 ଦେହରେ ମରଣ ଭାବ
 କୋର କୋର ହୃଦୟକୁ ଖାଏ
 ଆଖିର ଆଖିଏ ଲୁହ ସାଗରର
 ଗୁଡ଼ ପୂରାଏ ॥

(ତେୟାନବେ)

ନିଆଁ ଜଳି ଲିଭିଗଲେ ପରୁରବ କିଏ ସେ ନିଆଁକୁ
 ନ ମିଳିବା ହାତକୁ ଆସିଲେ କିଏ କେବେ ଗୁହଁବ କି ମିଳିବା କଥାକୁ
 ନ ମିଳିବା ଭାବଥବାଯାଏ ଖବନରେ ଗୀତଭାବ ଖରା ବର୍ଷା ଗୀତ
 ଗୁରୁ ହୋଇ ଏ ଦେହ ଯେ ନିତି ମରିନିତ ବଞ୍ଚୁଭାବ ଦେହ ପାଇଁ
 ଦେହ ଗୀତ ଗାଇ ପ୍ରୀତି ବନ୍ଧୁ ଉକୁଳାଇ ମୁଁ ଯାଏ କହୁ

ଏ ଗୀତୁ ଯେ ଚିରନ୍ତନ
 କୁହୁଥିବ ସଦାକାଳେ
 ଯୁବକର ମନ, ଯୁବତୀ ରତନ
 ଏମାନେ ଯେଉଁଠି ଥିବେ
 ସେଠି ମୋର ଥାନ ଗାଇବାକୁ
 ଚଇତ୍ତର ରାନ ॥

(୪୮) ଚଢ଼େଇ ସବୁ ଚମରା ଗୁପିବେ/ଚମରା କୋରାପୁଟର ଦେଶିଆ ଶବ୍ଦ/ମରବ
 ହୋଇଯିବା, ରାତି ଗହର ହୋଇଗଲେ ଯେମିତି ଗଛତାଳରେ ବସିଥିବା
 ଚଢ଼େଇ ସବୁ ନିଦ ଯାଇ ପରିବେଶ ଶାନ୍ତ ମରବ ହୋଇଯାଏ । ସେମିତି ତୁ
 ଗୁଲିଗଲେ ଏ ଖବନ ମରବେଇ ଯିବ ଏହି ଅର୍ଥରେ ପ୍ରୟୋଗ ।

(ଚଉବନବେ)

ଶୁଭ ଗାଈଥିଲୁ ପବନରେ ଖର ମାର ଅଟକାଇ ପାରୁ ତୁଇ
 ଉଡ଼ନ୍ତା ଚଢ଼େଇ ପ୍ରେମରେ ମଜ୍ଜାଇ ମନ ଖୋରପାରୁ ଯେତେ ସବୁ
 ତାଲୁ ଦିଆ ଚୋପନ ସପନ ଦେହକୁ ତତାଇ ହା ହୁତାଣେ
 ଜାଲିପାରୁ ଯୁବକର ମନ ଗୀତର ଛନ୍ଦରେ ରଚି ସରଗ ସପନ
 ଏବେ କହୁ ଯିବୁ ବୋଲି ସରଗଲୁ ଛୁନିଶ, ବାନ୍ଧଣ ଗୀତେ
 ଥିବା ଯେତେ ସବୁ ମୋହିନୀ ଓଷଦ, ସାପ ଗଦ, କଥା ଆଉ
 କେତେକର ବାସ

ତୋ ରସରେ ରିସିଥିଲି
 ତୋ ବିଷରେ (୪୯) ହଜିଗଲି
 ତୋତେ ମୁଁ ପାଇବ ବୋଲି
 ସାରୁ ରାତି ଚେତନରେ
 ସପନ ଦେଖିଲି ଏବେ ତୋର
 କଥା ଶୁଣି ସରଗୁ ପଡ଼ିଲି ॥

(ପଞ୍ଚାନବେ)

ତାଳଗଛ କେଡ଼େ ଉଚ୍ଚ କେଡ଼େ ଉଚ୍ଚ ମଣିଷର ଆଶ
 ବାୟା ବାନ୍ଧେ ସେଠି ବସା ସେମିତି ଏ ପ୍ରେମିକ ପୁରୁଷ
 ଉଡ଼ିବ ପାଖରେ ଥିଲେ ପକାଇବେ ଝୁଣି, ଖେଦଯିବେ

୪୯ ବିଷ ଚଇତ ପରବ ଗୀତରେ ରସ ବିଷ ଏହି ଲୁଚି ଶବର ପ୍ରଭୁଲ ବ୍ୟବହାର
 ଦେଖାଯାଏ । ଉଦାହରଣ ସ୍ବରୂପ

ପୁରୁଷ ଗାଇବ କିନ୍ଦର ଶୁଣ କାନ ଡେର
 ମୋହନ ମୁରଲି ନାଦେ
 ଶୁଣିବୁ ବୋଇଲେ କହୁବୁ ଆମେ
 ରସ ବିଷ ପଦେ ପଦେ
 ଏବେ ସେ ଦେଖିଲି ବନ୍ଧୁର ମୁଖ
 ଛୁଡ଼ି ପଳାଇଲୁ ଦୁଃଖ ।
 ସଗ୍ରାହକ ! ଭଲଚନ୍ଦ୍ର ହିଁ ପାଠୀ, ପାପଡ଼ାହାଣି

ବିଷ ବିଛେଦ ବିଘ୍ନୋଗର ଗୀତ ।

ଦେହ ସାରା ବର୍ଣ୍ଣିଯିବେ ଯେନ୍ତେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପାଣି
ପାରନ୍ତି ନାହିଁ ଯୁବକ ଦେହରେ ଥରେ ଲାଗିଗଲେ
ନଆଁ ଲାଗି ପାରିବ ନାହିଁ ଯେତେ ଶ୍ରାବଣର ବର୍ଣ୍ଣା, ସାତ
ସାଗରର ପାଣି

ଗାଢ଼ବା ପାଇଁକ ମିତ
ଏହି ନଆଁ ପାଣି ଗୀତ
ଯେଣୁ ଦେହ ଅଟେ ସତ
ଦେହ ପାଇଁ ଦାହ ଗୀତ
ଗାଢ଼ଲ ପରାଣ ଦେଇ ଯାଉଛୁ ମିତ
ରାତି ତ ଗଲଣି ସରି
ଏବେ ଆସେ ଅରୁଣ ପ୍ରଭାତ ।

(ଛନ୍ଦୋବେ)

ତୁମେ ଯେତେ ମଙ୍ଗିଫୁଲ, କୁନ୍ଦଫୁଲ, ବଉଳ ବାସନା ସବୁକୁ
ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଆଣି ପୁରାଇଲ ମୋ ମନ ଅଗଣା, ତୁମ ଦହ ଚିତା
ମାଲେ (୫୧) ପ୍ରୀତିର ସଙ୍କେତ ଲେଖି ତାକଦେଇ ମିତ ବାରେ ଆସ
ଗୀତରେ ହଜାଇ ତୋତେ ଚଢ଼ାଇବ କମଳାର ରସ, ତୁମେ
ଜାଣ ନାହିଁ ପାଇଁ ପୁରୁଷକୁ ଗଢ଼ିଛୁ ବିଧାତା ନୋହୁବ ଅନ୍ୟଥା
ତୁମେ ଯଦି ଯିବ ଚାଲ ଏ ଜୀବନ ହୋଇଯିବ ପିତା

ଯଦି ଯିବାର କ ଥିଲ
ଆସିବାର କଥା ହେଲ
ସାରା ରାତି ଛନ୍ଦୋବେ
ପ୍ରାଣେ ପ୍ରାଣ ତୋଳାତୋଳି
ଏତେ ସୁଆଦିଆ କଥା
କଥା କହଲ
ବଢ଼ିଲ ବେଳକୁ ଆଶା
ମୁକୁ କାଟିଲ ।

- ୫୦ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ପାଣି ! କୋରାପୁଟ ମାଲ ଅଞ୍ଚଳରେ ଜ୍ୟେଷ୍ଠ ମାସରେ ଘନ ଘୋର ବର୍ଷା
ହୋଇ ଜଙ୍ଗଲର ଗୁଡ଼ି ଅରୁଣ ଧରଣୀକୁ ଭଜାଇ ଦେଇଥାଏ । ଅଦ୍ଭୁତ ବର୍ଷା ।
- ୫୧ ଚତାମାଲେ ବିବାହ ବସ୍ତ୍ର ସହେଲେ ଆଦିଦାସୀ ଝିଅମାନେ ମୁହଁ, ବାହୁ, ଗୁଡ଼ି,
ପେଣ୍ଡା, ଥୋଡ଼ିରେ ବିଭିନ୍ନ ଚିହ୍ନର ଚିତା କୁଟାଇବା ଏକ ପାରମ୍ପରିକ ବିଧି ।

(ସତାନବେ)

ମିଳିଗଲେ କଥା ସରିଯାଏ ନ ମିଳିଲେ ହେତୁ ପଡ଼ୁଥାଏ
 ଥିବାଯାଏ ନିକଟର ଭାବ ଦୂରେ ଗଲେ ସୁଦ୍ଧି ହୋଇ ସପନ ଜଗାଏ
 ମନ ପୋଖରୀରେ ପଦ୍ମ ପରା ବାସ ଗୁଡ଼ୁଥାଏ ସେହିପରି ମୋର
 ଗୀତ ଦେହ ଦାହ ପ୍ରୀତିର ଅମୃତ, ଏ ସାରା ପୃଥିବୀ ମୋର
 ଯେଉଁଠାରେ ଯେତେଜନ୍ମ ସବୁଜ ବସୁସ

ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବନ୍ଧୁ
 ଅସରନ୍ତି ମୋର ଯେତେ ଗୀତ
 ଖାଲି ତୁମ ଗାଆଁ ନୁହଁ
 ସମସ୍ତ ଜଗତ ସାରା ଯେଉଁଠାରେ
 ଫୁଲ ଫୁଟେ ଜନ୍ମ ହସେ
 ଯୁବକ ଓ ଯୁବତୀ ଉନ୍ମାଦ ॥

(ଅଠାନବେ)

ଚରନ୍ତନ ପ୍ରେମିକା ମୁଁ ଅହରହ ଜଳୁଥବା ପ୍ରେମର ସଙ୍ଗୀତ
 ଗାଇ ତୋଳୁଥାଏ ଛନ୍ଦ ହେ ବନ୍ଧୁ ବିଦାୟ ଏବେ ଏକ ରାତି
 ପାଇଁ ହେଉପଛେ ବାଣ୍ଟି ଦେଇ ପ୍ରୀତିର ଆନନ୍ଦ ଯିବି ଏତକ ନୁହଁ ନରାଜନ

ମରଣ ଆସିଲେ ଆସୁ
 ଓଠେ ଥାଇ ଗୀତ ଜବ ଯାଉ
 ସଦାକାଳେ ଏହା ହେଉଥାଉ
 ଆନନ୍ଦେ ଆନନ୍ଦ
 ସୃଷ୍ଟି ଆରମ୍ଭରୁ ଧନ ଗାଢ଼ୁ ମୁଁ
 ତେଣି ଗାନ, ମଧୁ ମକରନ୍ଦ ॥

ଉତ୍ତରକୋଟ

ତୈହ ପୁଣ୍ଡିମା, ଶକାବ୍ଦ ୧୯୧୯

ଶ୍ରୀ ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର ଏକାଧାରରେ
କବି, ରମ୍ୟରଚନାକାର, ପ୍ରାବନ୍ଧକ,
ଔପନ୍ୟାସିକ ଏବଂ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ । ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ
ଦ୍ରବ୍ୟ କବିତା ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ଓଡ଼ିଶା ଓ ଓଡ଼ିଶା
ବାହାରର ବିଭିନ୍ନ ପତ୍ରିକାରେ
ପ୍ରକାଶିତ ।

ନବରଙ୍ଗପୁର ଉପାନ୍ତ ଅଞ୍ଚଳରେ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ପ୍ରସାର ଓ
ପ୍ରସାର ଦିଗରେ ବହୁବର୍ଷ ଧରି ନିୟୋଜିତ । କୋରାପୁଟ ଲୋକସଂସ୍କୃତିର ଜଣେ
ବିଶେଷଜ୍ଞ ଭାବେ ପରିଚିତ । ଓଡ଼ିଶାର ବହୁ ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ସହିତ
ସମ୍ପର୍କିତ ।

ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଜନ୍ମ ୦୧-୭-୧୯୫୦ ମସିହାରେ ନବରଙ୍ଗପୁର ନିକଟସ୍ଥ ଶିଶୁଗିରି
ବୋଡ଼ିଗାଁରେ । କୋରାପୁଟ ଜିଲ୍ଲା ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ କାଳୀନ ଆନ୍ଦୋଳନ ଅନନ୍ୟ-
ସାଧାରଣ ସଂଗ୍ରାମର କାହାଣୀକୁ ନେଇ ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ ଦୁଇଟି ବହି ‘ଜଣେ ସ୍ୱାଧୀନତା
ସଂଗ୍ରାମୀର କାହାଣୀ ରବିସିଂ ମାଝୀ (ବ୍ରହ୍ମମନ୍ଦିର, କଟକ-୧)’ ତଥା ଶହେକ ବରା
ସୁକାରୀ ପ୍ରକାଶିତ । ସଂପ୍ରତି ଶହେକ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ନାୟକ (ବ୍ରହ୍ମମନ୍ଦିର, କଟକ-୧) ଦ୍ୱାରା
ପ୍ରକାଶିତ ।

ଚୈତନ୍ୟାନ କୋରାପୁଟ ଆନ୍ଦୋଳନୀ ଜନସଂଘର ପ୍ରେମ ଓ ପ୍ରଣୟ ଆଧାରିତ
ଶ୍ରୀ ମିଶ୍ରଙ୍କ ପ୍ରଥମ କବିତା ଅନୁଷ୍ଠାନ ।

ସଂପର୍କ : ସୁବାସ ଚନ୍ଦ୍ର ମିଶ୍ର
ଘରନୋଟ, ଜିଲ୍ଲା ନବରଙ୍ଗପୁର, ୭୫୧୦୧୩